

קדושת ציון

דעת תורה בנושאי ארץ הקודש ת"ז • דרישת ציון על טהרת הקודש
מופץ ב-6,000 עותקים בכל ריכוזי היהדות החרדית

דבר העורך

הרב יהודה אפשטיין

החגים מאחורינו, אוירת הרוממות שחשנו באותם ימים מפנה את מקומה לשגרת החורף, שבים להם בני התשורת לספסלי בית המדרש בישיבות הקדושות, ואברכי הכוללים חוזרים לפקוד את מקומות לימודיהם, בעוד בעלי הבתים העמלים לפרנסתם משתדלים אף הם ליטול חלקם בתורת הנצח באותן שעות מקודשות שקבעו כעתים לתורתם. אף עלון זה, אשר בא מתוך בית המדרש ובעבור בית המדרש - בית המדרש השייך לכלל אוכלוסיית עמלי התורה הלומדים על-מנת לקיים, איש איש לפי מהללו ואפשרויותיו - אף עלון זה נאלץ להביט אחורה בגעגועים לירח האיתניים ולהפגיש שרוולים לקראת חודשי הסתיו, אותם חודשים "רדומים" לכאורה, אשר התורה אינה קובעת בהם מועדים, כפי שהיטיב לציין הרב אליהו בן צבי במאמרו המיוחד שמתפרסם במדורו הקבוע "שערי ציון".

אולם לא בצער ובאכזבה אנחנו מביטים אחורנית, ואף לא יהיה זה נכון לומר שנחמתנו בכך שנשוב בשנה הבאה ונפגוש שוב את אותם ימים מרוממים. "קדושת ציון" הוא שמו של עלון זה, ולא בכדי, שכן מידת הקדושה - כך לימדנו הרמח"ל במסילתו הטהורה - עניינה דווקא בעיסוק בעניינים הגשמיים, באופן המקדש אותם ומדבק אותם כלפי מעלה - "כללו של דבר ענין הקדושה הוא שיהיה האדם דבק כל כך באלקיו, עד שבשום מעשה אשר יעשה לא יפרד ולא יזוז ממנו יתברך, עד שיותר יתעלו הדברים הגשמיים אשר ישמשו לאחד מתשמישיו במה שהוא משתמש בהם, ממה שיורד הוא מדביקותו ומעלתו בהשתמשו מדברים גשמיים" (מסילת ימים פ"ק כ"ו). ממילא נמצאו ניגשים לקראת החורף האפור והאפלולי לא מתוך תחושה של צער ואין ברה, כי אם להפך - כאתגר הממלא אותנו חיוניות ודחף של עשייה.

אכן, לארץ-ישראל - הארץ בה אוה הבורא יתברך להשכין שכנתו - לה ראוי להקרא "ארץ הקודש". בארץ זו, ארץ הצבי, לא רק שהמקדש שוכן, אלא כל הפירות שהאדמה מוציאה - קודש הם! כל עבודת האדמה כאן מוגבלת ומתוחמת בדברים הלכתיים, אשר אווירה של קדושה והתעלות חופפת עליהם. באירופה היה אדם חש רמה מסוימת של

דעת תורה

מאת מרן גאב"ד פוניבז' הגאון רבי יוסף שלמה כהנמן זצ"ל

"הסתר פנים"... וכעת זכה הדור לשפע כביר של ניסים גלויים ומופלאים כל כך... זוהי, איפוא, הכנה גדולה, מעין חזרה כללית לקראת הגאולה השלמה.

חסדי ה' הם שנותנים לנו להרגיש ולטעום מטעמן של הישועות הגדולות הצפויים והמזומנות לנו... מעודדים אותנו לקראת שעת הגאולה.

הבה, אחים יקרים, נתכונן לקראת הגאולה השלמה!

ממון הקדמה לקונן חידושים,
עמ' כ"ט, שנת תשל"ג

"אין בעל הנס מכיר בניסו" - הניסים והנפלאות, התשועות והמלחמות שהתרחשו בארץ הקודש ובעיר הקודש והמקדש, גם אלה שראו זאת בעיניהם, גם אלה שחזו זאת בבשרם ממש, אינם מצליחים להביע את מעמקי רגשותיהם. ומי כמוני, אשר נדד בימים אלו על פני קיבוצי היהודים בגלויות, מסוגל יותר לחוש את תעצומות הנסים, לחשוב יותר על פשר המאורעות המופלאים מאד. הלשון שלנו דלה ומוגבלת מלבטא, ואף כח הדמיון מצומצם מכדי לתפוס ולהקיף את משמעות הדברים.

דורנו המוכה והמושפל, דור הנסינות והייסורים, ראה עד כה מצבים של

שחקרקות שם, כביכול, שייכות לאותם גזלנים המכונים "פלשתינאים".

ובנקודה זו ראינו מקום לעורר, כי לא על ישוב זה או אחר באנו לזעוק, כי אם על יסוד קיום האומה. אותם אנשי "ימין" המסתכלים מבעד למשקפיים גיאופוליטיות וריאליזם עשויים למצוא פשרה שתהווה עבורם "נצחון". תמורת ישוב של מאה משפחות, יורשה לנו לבנות מאתיים בתים. בחישובי נדל"ן זה עובד טוב. אולם עם ישראל בא להביא קדושה לעולם, ולשם כך נתנה לו בלעדיות על ארץ הקודש. וכל הכרה ב"זכות" של היפולשתינאים על מילימטר מארצנו הרי היא יריקה בפרצופו של בורא עולם והפרה חמורה של הברית עמו. וכמה שהמושגים הללו רחוקים מאותם פוליטיקאים קטנטנים, המתנשפים ומתאמצים למצוא "פתרונות משפטיים". הם אינם מבינים, כי שורש הבעיה הוא עצם קיומה של מערכת משפטית המורדת בה' ובתורתו. הם אינם מבינים, כי הפתרון היחיד לא רק לבעית עמונה, כי אם לכל בעיית הערבים בארץ-ישראל, ולכל הבעיות בכלל שקיימות בזירה הציבורית - הפתרון היחיד הינו קבלת עול מלכות שמים

קדושה משכנס לבית הכנסת או לבית המדרש. אולם שדהו היה חולין לגמרי! החיים שם התנהלו תוך הפרדה מוחלטת בין קודש לחול, והחול נהג לנגוס לו בקודש, עד שכל גולת אירופה עלתה באש הכבשנים, ולא נותרה בה קדושה, מלבד דמם של מקדשי ה' שנרצחו על אדמה טמאה. בארץ-ישראל, לעומת זאת, הקודש שולט על החול, הפירות, התבואה, הבהמות - הכל נתון למרות התורה, ואין לחול קיום בלא שירת את הקודש. עוד זכורני כיצד שמעתי על "רבנית" מקנדה שבקרה בארץ והתלוננה על "חוסר האפשרות לחיות בארץ" - "שום דבר אי אפשר לעשות כאן בצורה נורמלית... קונים כרטיס לרכבת, מסתבכים עם הרב-קו. רוצים לאכול תפוז, מסתבכים עם תרומות ומעשרות... בקנדה החיים נורמליים!". אכן, בקנדה החיים נורמליים, ואילו בארץ-ישראל החיים עומדים בצילו של בורא עולם. לא רק בסוכות, לא רק במועדים הקדושים, אלא בכל רגע ורגע מחייו של היהודי.

ואם ביחיד הדברים אמורים, על אחת כמה וכמה שהם אמורים בחיי האומה. יראי ה' הדבקים בארץ חמדה עומדים חרדים בחודשים האחרונים לנוכח איומי השלטונות לפנות את הישוב "עמונה" על תושביו בשל העובדה

המשך בעמוד ב למטה

אחר ההתעלות הגדולה של החגים האחרונים מגיעה תקופה לכאורה דלה באירועים, חורף ארוך מעונן עם לילות ארוכים חשוכים, חמישה חדשים בהם לכאורה הולכים לישון עד לבוא האביב מחדש. ואכן, המתבונן במועדים המזכירים בתורה יראה, כי החודש השביעי, חודש תשרי ממנו יצאנו כעת, מהווה לא רק את שיאה של עבודת ה', אלא הוא גם חותם למעשה את מעגל השנה, אשר התחיל בפסח שבניסן, החודש הראשון, עבור דרך חג השבועות וכלה בחגי תשרי. בחורף, לעומת זאת, אין חגים! ואמנם מועדי תורה שבעל-פה, חנוכה ופורים, זמנם בחודשי החורף, ואולי נעמוד על כך כשנדון במהותה של תורה שבעל-פה, אך כאן עסקינן במועדי התורה שבכתב, ושם אכן לא מצינו כל פעילות בחורף, מלבד הצפייה למטר והתפילה כי זריעת הקיץ תניב פירות. רציית בהזדמנות זו להתבונן מעט על היחס בינינו לגשמים וביחס שלנו לקב"ה בימות הגשמים.

אמרו בגמ' ברכות (ז"ב) - "אמר רבי אלעזר מיום שחרב בית המקדש ננעלו שערי תפלה, שנאמר גם כי אזעק ואשוע שתם תפלתי. ואף על פי ששערי תפלה ננעלו שערי דמעה לא ננעלו, שנאמר שמעה תפלתי ה' ושועתי האזינה אל דמעתי אל תחרש. רבא לא גזר תעניתא ביומא דעיבא משום שנאמר סכותה בענן לך מעבור תפלה. ואמר רבי אלעזר מיום שחרב בית המקדש נפסקה חומת ברזל בין ישראל לאביהם שבשמים, שנאמר ואתה קח לך מחבת ברזל ונתתה אותה קיר ברזל ביןך ובין העיר".

למדנו כאן בגמ' דבר מעניין, שבשעה שהשמים מכוסים בעננים זה מעין כיסוי בינינו לבין הקב"ה, כעין חורבן בית המקדש. והנה בגמ' בתענית (ז"ב) אמרו, שגדול יום הגשמים כיום תחית המתים, כיום שנתנה בו תורה, כיום שנבראו בו שמים וארץ, אפילו ישועה פרה ורבה בו, אפילו פרוטה שבכיס מתברכת בו, כיום קיבוץ גלויות, גייסות פוסקות בו". לכאורה נראה, שהגשם הוא דבר טוב. אולם בתוך הסוגיות הנ"ל נאמר, שקשה יומא דמיטרא וכו' עיי"ש.

ואולי אפשר לבאר את הדברים באמצעות חג הסוכות שעכשיו סיימנו. בהלכות סוכה יש דין לכתחילה שיראו הכוכבים מתוכה, והוא זכר לענני כבוד, דהיינו שמצד אחד יש כאן כיסוי, ומצד שני יש בו כעין חריצים, והקב"ה משגיח מן החלונות מציץ מן החרכים.

החשיבות של הגשם, שהוא השפע שיורד לנו

מהשמים, היא בכך שהוא מבטא את הקשר שבין ישראל לאביהם שבשמים בימות החורף. ועם זאת, משנגמר החג, לא מיד מבקשים את הגשם, אלא מצפים עד שיגיע אחרון שבישראל לנהר פרת, שלא להפריע לעולי רגלים בדרכם חזרה מבית המקדש בז' בחשון. אחר שחרב בית המקדש, קיימת מחלוקת בין הראשונים ביחס לשאלה האם נשארה תקנה זו זכר למקדש או משום שהיו עולי רגלים גם אחר החורבן, או שמא בטלה התקנה - ועיין בר"ן על הרי"ף בתענית ב. בספי הרי"ף, ואכמ"ל.

כשלא יורד גשם, מקום התפילה המרכזי על עניין הגשם הוא בית המקדש, שם היו

עושים סדר תפילה מיוחד בחצוצרות וקול שופר, שופר מקצר וחצוצרות מאריכות, שמצוות היום בחצוצרות, ופי השופר מצופה כסף. סדרו כאן סדר מיוחד של תפילה לבית המקדש, ומשמעות המשנה שלא היו נוהגים בגבולין כלל סדר תפילה, שאחר החורבן לא היו בקיאים בסדר התפילה בגבולין. ומשמע, שלפני זה כל סדרי התפילות על הצרות היו בבית המקדש.

ואמנם בחורף אין עליה לרגל, אבל בכל זמן בית המקדש לא נשכח מלבותינו. גם עם ישראל בגלות בכל מקום שהיו, היו מזכירים את הגשם לפי בארץ ישראל, וגם המנהג הפשוט היה לשאול גשמים רק בימות החורף הארצישראלי, כלומר עניין הגשם בכל העולם חל לפי ארץ ישראל, וע"ז אמרו בגמ' [תענית י]. "תנו רבנן ארץ ישראל נבראת תחילה וכל העולם כולו נברא לבסוף, שנאמר עד לא עשה ארץ וחוצות. ארץ ישראל משקה אותה הקדוש ברוך הוא בעצמו וכל העולם כולו על ידי שליח, שנאמר הנתן מטר על פני ארץ ושלח מים על פני חוצות. ארץ ישראל שותה מי גשמים וכל העולם כולו מתמצית שנאמר הנתן מטר על פני ארץ וגו'. ארץ ישראל שותה תחילה וכל העולם כולו לבסוף שנאמר הנתן מטר על פני ארץ וגו'". כל השפע בעולם מקורו בארץ ישראל, וכולם מתפללים על הארץ הזאת, גם כשהארץ שוממת וכ"ש כשהיא ישובה.

בזמננו, שזכינו לשוב ולישב בארנו, לעבדה ולשמרה, ראוי שנכוון ביותר בתפילות הגשמים, וביחוד בעת בצורת ח"ו לחזור לסדר התעניות המקורי שמרכזו בהר בית ה', מקום ממנו שואבים רוח הקודש, כששמים וארץ מתחברים יחדיו, והן השפע הרוחני והן השפע החומרי מקורם באותה אבן שתיה. נמצא, ששחרור מקום המקדש מידי הערלים הישמעאלים הינו מפתח גם לנושא הגשמים שיעמוד על תיקונו. ■

המשך דבר העורך

ומכיון שאנו משתדלים תמיד לבסס את דברנו על מקורות, אנו סומכים על כך שאדם ישר יבחין בין סברות מבוססות להשמצות חסרות בסיס. אולם הפעם, מכיון שבתוך אותו מלל הובאו טענות הנשמעות לעתים קרובות ואשר ראויות לתשובה, החליט הרב גולדשטיין להשיב דבר דבור על אופניו.

במדור "דעת תורה" שבפתיחה הבאנו את דבריו של מקים עולה של תורה בארצנו הקדושה אחר השואה הנוראה, מרן גאב"ד פוניבז' הגאון רבי יוסף שלום כהנמן זצ"ל.

פנינה ספרותית מיוחדת אנו זוכים להציג בפניכם מידי האמן של הרב בנימין הלוי, אשר השכיל להביא בלשונו המרתקת סיפור מוכר ומפתיע, חדש וישן, אשר מובטח כי אף אחד לא ישאר אדיש כנגדו. חבל להרבות מילים, צריך פשוט לקרוא!

חודש טוב, העורך

האריז"ל כפי שנמסרו מתלמידו מהרח"ו. הרב והב מוכיח בעליל, כי רבותינו המקובלים הבינו, כי פג תוקף השבועות בסוף האלף החמישי, ודברי היואל משה אינם יכולים לעלות עמם בקנה אחד.

הרב אליהו ברים נעשה כבר מוכר בסגנונו היחודי לקוראי העלון בחודשים האחרונים, והפעם הוא מוביל את הקורא בשבילי עבודת בוראו ומפרק מוקשים שונים, העומדים לנו לרועץ בבואנו לקרבה אל המלאכה. המעיין היטב יבחין בתאום המופלא שקיים בין האתגרים העומדים בפני כל יחיד מאתנו בעבודתו את בוראו לבין מה שמוטל על כולנו כאומה.

הרב בן-ציון גולדשטיין בשו"ת "דרישת ציון" בחר הפעם להשיב על אחד המכתבים שפורסמו כנגדנו באחד העלונים. אין זה המכתב הראשון ולא השני שמתפרסם, ובדרך-כלל אנחנו נמנעים מלהגיב על כל פוצה פה שמגדף בלא סימוכין לדבריו. אנו סבורים, כי האמת תורה דרכה,

כאומה והחלת הקדושה על ארץ ה'. עבור כך נוצרה אגודת "קדושת ציון", וזהו הרעיון המרכזי המובע בעלון.

מלבד מאמרו של הרב בן-צבי, אותו הזכרנו לעיל, ישמחו הקוראים לראות בחזרתו של הרב עקיבא רבינסקי במדורו לבני הנעורים (וגם לנאגיס), והפעם יחל בסיפור חייו המפעים של הגאון האדיר רבי עקיבא יוסף שלזינגר, מראשי ומייסדי הישוב בזמנו וממורי הדרך של אגודת "קדושת ציון".

הרב חיים פרידמן ממשך בטוב טעם לבאר את מושגי "קול התור", והפעם הוא מתמקד בנושא של קיבוץ גלויות, של תפקידנו כעם ה' ליטול חלק פעיל באותו קיבוץ, ובכלל ביסוד של הקדמת כלה לקראת חתן במהלך הגאולה.

הרב חיים והב ממשך במדורו "ארץ חמדה נחלת צבי" לעבור ביסודיות על טענות הספר "ויואל משה", והפעם הוא מנתח את דברי

מכתב שפורסם בגליון הלכה ומעשה:

קדושת ציון

ת"ל זכינו לשוב לאר"י שהתחלתו מלפני מאות שנים, שיש בזה התחלת רצון מהשי"ת אלינו, וזכות היא לנו, מי"מ אין לזה שום קשר למדינה לשלטון הנמצא כאן, ששורשה ומהותה פריקת עומ"ש, שהוא יגלותא דערב רבי ולא אתחלתא דגאולה אלא סוף הגלות (לשון הסו"ט מנעשה א"ט) גלות התורה במחריביה שכשלא שומרים תו"מ ראויים להקאה מתוכה כמבואר בפסוק והוא סיבת הגלות ואיך יהי' תחילת הגאולה, רק להתרחק מהם ומהמונם ומשפתם וכי' כידוע.

לאחרונה יוצא בקצה המחנה עלון חודשי המבבל ומערב ומשבש בין הדברים כאילו שעתה איננו בגלות, וצריך לעלות בחומה, ולצאת מהגלותיות שא"א לעשות כלום, ולכבוש הארץ מהערים ועוד דמיונות והבלים, ושצריך לדבר עברית ואחדות העם, וד"ל.

ושו"ש הדברים בלאומיות ורצון גופני להיות אומה על אדמתה כלשונם ומלבישים זה בתורה, ולכן הוא שלא כדרך התורה וזה המזרחי ממש, והכל בשם גדולי ישראל וזע"א ושלטי"א, מי הם? יש מה להאריך אבל אכמ"ל, על כן יראה כל אחד להסיר המכשול מרשות הרבים, ונזכה לגאולה השלמה בקרוב, אמן.

□ □ □

אנו רואים לנכון להתייחס למכתב זה שהתפרסם בעלון הלכה ומעשה, מאחר וצוטט בו משפט בשם רבן של ישראל מרן החזו"א ז"ע, משפט זה משמש הרבה בידי רבים להעמדת כל עיקר התייחסותם ליישוב החדש בארץ ישראל. ואגב כך נתייחס לשאר דבריו.

ראשית יובהר, כי המושג אתחלתא דגאולה שדובר בו בעלון, אינו מתייחס לכינונה של מדינת ישראל, אלא לקיבוץ היישוב היהודי בארץ וביטול עול האומות, אשר עניינים אלו הינם טובה בפני עצמה, ללא קשר להתייחסותנו לעניין זה של שלטון רשעי ישראל בארץ הקודש בחוקות העמים. ומכאן לעצם דבריו.

א. דברי החזו"א

כבר אמרו רבותינו, שאפילו שיחת חולין של ת"ח צריכה תלמוד (עצמיה וזה י"ט), וא"כ צריכים אנו לדעת למי ולמה ובאיזה הקשר נאמרו הדברים.

והנה המושג 'אתחלתא דגאולה' לא הומצא ע"י המזרחי או הציבור הדת"ל, ואף לא באלבטא את החלק הטוב שבגאולה, שהרי בגמ' אמרו זאת בהקשר לדברים הקשים שבחבלי משיח - "מלחמה נמי אתחלתא דגאולה היא" (מגילה י"ז).

ומ"מ כשאנו באים לדון בענייננו, יש לנו לדון בו משני פנים. ראשית יש לנו לדון מה הן הגדרותיה של אתחלתא דגאולה, והיינו אחר שאמרו בגמ' שהמלחמות שבחבלי משיח הינן אתחלתא דגאולה, האם אפשר לומר שקיבוץ גלויות אף הוא תחילת גאולה, וא"כ אפשר לדון גם ששלביו הראשונים של קיבוץ זה, גם הם בבחינת תחילת הגאולה, וכנ"ל יש לדון לגבי גזירת שעבוד מלכויות, אם אפשר לומר שפריקת עול שעבוד מלכויות מעל ישראל הינו ג"כ שלב משלביה של הגאולה השלמה העתידה.

והשנית: יש לנו לדון בין בדברים שבאו מחמת הקמת המדינה ובין בדברים שבאו שנים הרבה קודם לה, האם מצבים אלו משייכים לאחת מהגדרות אלו שהוזכרו לעיל.

כלומר: האם מצב זה בו אנו מצויים, שפדה ה' את צאנו מפי אריות - העם הגרמני הארור ימ"ש, והוציא מתוך גלויות אדום וישמעאל (על יסוד לשון הפייטן "פרוק ית עניך...") וקבצם לארץ הקודש - האם הוא מצב שהתחיל עניין קיבוץ

גלויות, או שמא כל קיבוץ ישראל המצוי כאן שגדל מאוד אחר שכלה שלטון הנכרים בארץ הקודש, אינו עניין של קבע, ועתידיים כל ישראל המצויים כאן לחזור ולגלות לארצות פזוריהם, ורק משם יבוא בן דוד ויגאלם. ונאמר, שמאחר ואנו רואים שרשעי ישראל נצלו את כח השלטון שניתן בידם להרע, אזי אות הוא, שכל הקיבוץ הנפלא הזה שנעשה בפלאי פלאות ובכח דם

ואש ותמרות עשן השרופים ריבי רבבות מעמנו, אינו אלא פעולת הסט"א שעתידה להתבטל וכוחם ועוצם ידם של הרשעים הוא שעשה להם את החיל הזה, ולא טובתו וכחו של מסובב כל הסיבות העמידה זאת לנו.

וכנ"ל יש לדון על פריקת עול שעבוד הגויים, שהיו ישראל מצויים בו ונתונים למדרסם ולמרפסם של אומות העולם ומלכיהם קרוב לאלפיים וחמש מאות שנה (מאז סודק צ"ט לאשון, ע"ס הפסקות קטנות במקופת צ"ט ש"י), אם עניין זה הינו התחלה של ביטול שעבודם של ישראל, או שנתלה הכל ביד המקרה, או נאמר שכל זה עניין עראי, ועתידיים אומות העולם לשוב ולכבוש את הארץ, ובן דוד בא ופורק מידם.

וכל ספקות הנ"ל אין להן שום שייכות לעניין הברור ופשוט, והוא החיוב להתרחק מן הרשעים וממעשיהם בכל דרך הרחקה. ואף השותפות בממשלה משותפת שהותרה ע"י רבים מגדולי ישראל זצוק"ל ויבדלחט"א, היא דבר הצריך תלמוד ליישוב עם דעת רבינו יונה שאסור להתחבר לרשעים אפילו לדבר מצוה (שע"ט ש"ג, ע"פ מה שאמרו נאמרו דרבי נתן א', ט', ועי"ש נוספת הגר"ש, וצ"א אורחות זקנים" שער ההסבה ד"ה ואלא מתמכר).

והואיל וכל מי שיש לו מח בקדקדו אינו מסתפק באף אחד מהספקות שהוצגו לעיל, והואיל ומרן החזו"א ז"ע חי ופעל בדור שאנשי הרשע פשטו ידיהם בתוך הקודש מכח התייחסות זו לפועל ידיהם כמעשים קדושים בהיותם פועלים בבניין הארץ וקירוב הגאולה, וע"י כך רבים חללים הפילו במלחמת הסט"א, הרי פשוט הדבר, שדברי מרן ז"ל באו לומר, שאין זה מענייננו היאך לכנות את המצב הזה, אם שמו יקבנו "אתחלתא דגאולה" או "סוף

הגלות", ובהדי כבשי דרחמנא למה לך, ובין כך ובין כך אנו לא נסור מחוקי התורה, ובכללם החיוב להתרחק מן הרשעים בכל מה שאפשר.

אשר בדבר זה שגו קצת אנשים ממחנה ה'קנאים' וממחנה ה'פשרנים', שהיו סבורים שכינוי השם לתקופה זו יש בכוחו להתיר איסורים, ועל כן יש מהם שראו חובה לעצמם להעמיד כל עניין המדינה בכח ועוצם יד החילונים ולא מידו יתברך, ומאיך יש מי שהתיר מכח סברה זו קצת עניינים האסורים.

ב. בענין לשון הקודש

גם ביקורת זו על עלון "קדושת ציון" חוזרת על עצמה בתגובות למיניהם, לפיכך אנו רואים צורך להבהיר:

למרות חשיבותה העליונה של לשון הקודש ומעלתה הן מצד עצמה "וכן היה ר"מ אומר כל הדר בא"י וקורא ק"ש שחרית וערבית ומדבר בלשון הקודש הרי הוא בן העולם הבא" (לק"ט האזינו מקמ"ו) הן מצד היכולת להבין טוב יותר את דברי התורה שנמסרו בלשון זו, והן מצד הקשר והחיבור הגשמי והרוחני שלשון זו מאפשרת בין כל חלקי עם ישראל יוצאי הגלויות השונות.

ולמרות שכל עיקר לשון היידיש וביסוסה הינה מחמת שלא ראו אבותינו להקפיד כ"כ שלא לדבר בלשון העמים שסביבותיהם, ונתערבו בלשון עם גרמניה הארור בתערובת מילים עבריות וניבים מזרח אירופיים שונים שחדרו במשך השנים, וכדרך שבתקופת האמוראים היו בני ישראל משייכים בלשון ארמי [ואולי קיימו בעצמם "לא שינו לשונם" בכך שנשתמרה ביניהם גם הלשון העברית, השפה היהודית" - יידיש המקוריית (ע"י מלכס ב"ח, כ"ז)].

ולמרות שגם הרוצים להתרחק ולבדל עצמם מן הרשעים יכולים היו לשוב ללשון הקודש כפי ההברה הנהוגה בארצות מוצאם, ולא בהברה הישראלית דהיום, שהינה תערובת של שיבושי כל העדות כולן, ובכך להתרחק מלשון הרשעים. ואולי אילו עשו כן היו מתקנים מקצת שיבושי לשון שחדרו ללשון המדוברת בעשרות השנים האחרונות.

למרות כל זאת, מעולם לא הובעה ביקורת בעלון זה כלפי אותם שבחרו לוותר על כל אותן מעלות שהוזכרו לעיל, ואשר מתרחקים מלשון הקודש ונימוקם עמם, כדי שלא לקבל השפעה מתרבות אנשים חטאים שסביבותנו, ואכמ"ל [אף שלעתים יש מהם מפריזים בחבלים על טומאת הלשון העברית ועל שלל העבירות שעוברים כל המדברים בה, מ"מ כוונתם לטובה להרחיק את האדם מן הרשעים ומן העבירה].

הביקורת שהובעה בעלון בעבר הייתה אך ורק כלפי אותם שמדברים עברית בביתם, ומשתמשים בבתי התלמוד תורה כאולפנים ללימוד שפה, כביכול יש קדושה בשפה זו. ועל זה כבר יצא הקצף מאת רבן של ישראל הנודע ביהודה, שיצא בחרב ובחנית כנגד ספר 'הביאור' של המשכיל משה מנדלסון שר"י, על כך שהפך את התורה הלאמצעי להעמקת לימוד לשון גרמניה [אין כוונתנו להשוות בין טומאה לטהרה, הללו כוונתם התבוללות בין האומות, והללו כוונתם לשמים במה שסבורים הם להיותו מצד הקדושה, אך עצם טענתהנו"ב קיימת גם כאן].

ואמנם לעתים ימצא טעם כלשהו לדבר זה, והוא הרחקת אנשים פחות שמרניים ופחות מדקדקים במצוות ממוסד זה, והלב יודע אם לעקל אם לעקלקלות, אם חיבת שפת היידיש בלבד, או העמדת חינוך טהור באמת. ■

זה עתה אנו נפרדים מחודש תשרי, "ירח האיתנים" - "כי בו המועדים היותר חזקים ומישרים את האדם אל השלמות" (מנ"ד מ"ט, ט, ב). תחילתו בגילוי רצונו למלכות ה' על כל הארץ וגדיעת קרן הרע, אמצעו בתשובה לאבינו ובהיטהרות לפניו, וסופו בשמחתנו בקרבת ה' והבעת רצונו וחשקנו בדביקות בו.

עתה אנו "חוזרים לשגרה". מאחסנים את הסוכה והקיטל, את השופר, המחזור והסליחות, ופונים לסדר את מה שהונח ל"אחרי החגים".

והנה הנה הכל חוזר למנהגו הקודם, מפטירים כדאשתקד. אותן התמודדויות, אותם נסיונות, וחלילה - אותם כשלונות. ושוב עולה הרגשת האכזבה. - זהו? זו תשובה? זו "קבלה לעתיד"? ובכלל, איך ה' מצפה ממני שאהיה צדיק גמור תוך חודש?

שאלה מציקה. האם אפשר להיות מושלם? היתכן שבשנה הבאה לא אצטרך שוב להתוודות על חטאים? "כי אדם אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא!" (קבלת ז', כ). א"כ, מה התועלת בעשית תשובה? לעולם נהיה "לא בסדר"?

הפסוק אומר: "והיתה זאת לכם לחוקת עולם - לכפר על בני" מכל חטאתם אחת בשנה... (ויקרא ט"ו, ז'). והתמיהה זועקת, וכי לא יתכן שתהיה שנה בה לא יהיו חטאים לכפר עליהם? חוקת עולם שבכל שנה יהיו חטאים! אם כן, הרי אבדנו כולנו אבדנו! שאלה זו מתחזקת ביתר שאת כאשר קוראים את הפרשה שקראנו לא מכבר בסיום התורה, פרשת וילך. משה עומד להפרד מעם ישראל. תיכף נכנסים לארץ ישראל. אלו כמעט דבריו האחרונים לעם. זו המצווה האחרונה אותה נצטווה לאמר לעם בשם ה': "ויאמר ה'... הנך שוכב עם אבותיך, וקם העם הזה וזנה... ועזבני והפר את בריתי... (דברים ז', ט). "כי אנכי ידעתי את מריך... ממרים הייתם עם ה', אף כי אחרי מותי... כי ידעתי אחרי מותי כי השחת תשחיתון וסרתם מהדרך... כי תעשו את הרע בעיני ה'" (סע כ"ט). היתכן? זה מה שמשה מוצא לנכון לומר לעם קודם פרידתו? "שיעיד עלי יודע תעלומות" - שנחטא? שנעשה את הרע בעיני ה'! איזו תקוה יש לנו אם הקב"ה מודיע שנכשל, אם משה רבינו "מכיר אותנו" שנחטא? וכי אין הבחירה בידנו? אין סיכוי שנבחר תמיד בטוב? הרי זו מודעה רבה לאורייתא! הקב"ה מודיע מראש שנכשל! אבד סברנו, בטלו סיכויינו! האם לשם כך ברא ה' את העולם??? לנסות אותנו בנסיון שאנו מועדים להכשל בו, ואז להענש עליו?

התשובה לכך ניתנת לנו מיד אח"כ, והיא משמחת ומצעררת כאחת.

זה עתה קראנו את פרשת בראשית. הקב"ה ברא את אדם ונתן בידו בחירה. אצלו הייתה הבחירה שקולה לחלוטין ללא הטיה לאיזה צד כלל (עין נספח דף ה' לנמ"ל מ"ט פ"ג). וזה היה רצונו ה"מקורי" של הבורא ית'.

אלא שכיום, אחר שחטא אדם, אכן אנו מועדים לרע, אחר שנתבלבלה הדעת והגוף נעכר.

ע"כ הקב"ה מעיד, ומשה מוסיף מדיליה, שהאדם עלול לחטוא, נוטה לבחור ברע יותר

מאשר בטוב, עד כדי שנמנו וגמרו - נוה לאדם שלא נברא! (עליון י"ג).

זה הצד המצער של התשובה. כן, איננו יכולים להיות מושלמים. באופן פשוט, בלא לפשפש ולמשמש במעשינו [כמבואר בגמ' הנ"ל - "ועכשיו שנברא יפשפש ויש אומרים ימשמש"], אין לנו סיכוי שלא לחטוא.

אך הצד המשמח של התשובה הוא - שה' לא מצפה מאתנו להיות מושלמים! "כי הוא ידע יצרנו, זכור כי עפר אנחנו" (מילים ק"ג, י"ד) [כל המזמור עוסק בנקודה זו]. מכיוון שזה מה שאנחנו, מועדים לנפילה, הקב"ה לא דורש מאתנו שלמות! הוא לא דן אותנו לפי "השורה התחתונה" של "מה עשינו" אלא כמה פשפשנו ומשמשנו, כמה נסינו והשתדלנו! כל מה שה' מבקש מאתנו הוא - שלא נתרשל! שנעשה כל מה שביכולתנו לעשות¹.

מי שעשה מה שביכולתו לעשות, אפילו שלא הגיע כ"כ רחוק, והוא עדיין רחוק משלמות - עשה הכל! והוא אף גדול בעיני ה' ממי שקרוב ממנו לשלמות, אלא שלא הגיע לכך בכוחות עצמו, אלא בזכות תנאי חייו הנוחים. כך מפרש הגר"א את מאמר חז"ל "כל המעביר על מידותיו - מעבירים לו על כל פשעיו" - מי שעובד ומתקן מידה ועוד מידה - מעבירים לו על כל הכשלונות שלו, מה שעדיין לא הגיע לתקן (פלוס הגר"א למשלי כ"ג, א) [וראה עוד בדרך ה' ח"ב פ"ג, בעיקר אות ד]. ומשנה ערוכה היא: "לא עליך המלאכה לגמור - ואי אתה בן חורין ליבטל ממנה". (אבות ב, ט"ו). הקב"ה אינו תובע מאתנו להצליח, לא להיכשל, להיות מושלמים. הוא תובע מאתנו שנעבוד להצליח, שנעבוד לא להיכשל, שנעבוד להיות כמה שיותר מושלמים וצדיקים, ותו לא!

וזה עיקר ענין התשובה: "חשבתי דרכי - ואשיבה רגלי אל עדותיך" (מילים קי"ט, ז"ט) "נחפשה דרכינו ונחקורה - ונשובה עד ה'" (אבות ג, מ). - העבודה של התשובה זה החיפוש והחשבון, גם אם לא זכינו עדיין להיות מושלמים. כך בברכת זכרונות, אחר שמתוארת ידיעת ה' ודינו לפרטי פרטים - "כי זכר כל היצור

לפניך בא - מעשה איש, ופקודתו [דהיינו תפקידו בעוה"ז], ועלילות מצעדי גבר, מחשבות אדם, ותחבולותיו, ויצרי מעללי איש" - הכל גלוי וידוע לפני ה'. המעשים, התפקיד, המחשבות והיצרים. מה הקב"ה דורש מאתנו? "אשרי איש שלא ישכחך - וכן אדם ויתאמץ בך. כי דורשיך לעולם לא יכשלו ולא יכלמו לנצח כל החוסים בך". כל מה שנדרש מאתנו הוא - לדרוש את ה', לא לשכוח אותו, להתאמץ בו. מי שדורש את ה' - אפילו שלא תיקן את עצמו עד הסוף, אפילו שהרבה עבודה עדיין ערוכה לפניו - לא יכשל ולא יכלם.

הרי ההצלחה לא נתונה בידינו, "יצרו של אדם מתגבר... ואלמלא הקב"ה עוזרו - אינו יכול לו!" (פוסק י"ג). משום כך, אף שבתפילות יוה"כ מבוטאת החרטה על העבר וכן מפורט הווידי - אין כל נוסח של "קבלה לעתיד" אלא בלשון בקשה, "הי רצון... שלא אחטא עוד...". איננו בטוחים שלא נכשל, ואיננו יכולים להצהיר זאת לפני ה'. רק להביע את רצונו, לדרוש אותו. מה שבידנו הוא ההשתדלות והפניה לעזרת ה' שיצילנו מן היצר.

ומפני זה נתן לנו ה' את יוה"כ בכל שנה, כמ"ש בנעילה: "ואתה יודע שאחריתנו רמה ותולעה - לפיכך הרבית סליחתנו". הקב"ה הוא "חנן המרבה לסלוח". ה' מסלק מדי שנה את המחיצות שנוצרו מכשלונותינו, ע"מ שנוכל להתקדם עוד ועוד. "ומעביר אשמותינו בכל שנה ושנה"... זה מה שהוא רוצה. "הרוצה בתשובה"... [ואכן אנו רואים שהתשובה ניתנה לעולם אחר שנעשו חטאים שגרמו לקושי לבחור בטוב. אחר שחטא קין נאמר לו "הלא אם תיטיב שאת", ואחר חטא הענל מסר הקב"ה למשה את דרכי טובו - י"ג מידות של רחמים].

ביחס לתיקון העולם והשפעה על המצב ועל הציבור, ישנה לעיתים תחושה בלב - "מה אני הקטן יכול בכלל להשפיע". וכי אם אומר כך או אחשוב כך, אם אעשה כך או אתפלל על זה, יקרה משהו? יהיה שינוי? קודם שאהיה מושלם בעצמי, אח"כ אולי תהיה איזו משמעות למעשי. כך מציג זאת הרמח"ל במס"ל: (פיק י"ט) "הנה החסיד כזה מלבד העבודה שהוא עובד במעשה מצותיו על הכוונה הזאת, הנה ודאי צריך שיצטער תמיד צער ממש על הגלות ועל החורבן, מצד מה שזה גורם מיעוט כביכול לכבודו ית', ויתאווה לגאולה לפי שבה יהיה עילוי לכבוד השם יתברך, והוא מה שכתב התר"א שהבאנו למעלה, ומתאווה ומיצר לכבוד ירושלים וכו', ויתפלל תמיד על גאולת בני ישראל והשבת כבוד שמים לעילוי. ואם יאמר אדם מי אני ומה אני ספון שאתפלל על הגלות ועל ירושלים וכו', המפני תפלתי יכנסו הגליות ותצמח הישועה? תשובתו בצדו, [א-] כאותה ששינוי (סנהדרין ל"ז). - לפיכך נברא אדם יחידי כדי שכל אחד יאמר בשבילי נברא העולם, [ב-] וכבר נחת רוח הוא לפניו יתברך שיהיו בניו מבקשים ומתפללים על זאת, ואף שלא תעשה בקשתם מפני שלא הגיע הזמן או מאיזה טעם שיהיה, הנה הם עשו את שלהם והקב"ה שמח בזה. ועל

לכבוד מערכת העלון "קדושת ציון"

שלום רב,

אני קורא ותיק של עלונכם, ואני מחכה לו בשקיקה מדי חדש בחדשו. העלון מפייח רוח חיים בקרבי ובקרוב רבים מחברי, אשר טרם הורגלו עד כה בהלך המחשבה הנושב מבין העלון. היינו שקועים עד כה באווירת הנכאים שנשתרשה בעת גלותנו בין האומות, איררה המשתקפת מבין פיוטי הסליחות והקניות למיניהם, והיה זה חידוש מרענן לראות כיצד המציאות והתורה אינן צרות זו לזו, אלא הן תואמות באופן מופלא. הבניה והתקומה אותה אנו חוזים אינן עוד "נסיון באמונה" כדברי שוחרי הגלות, אלא היא התגשמות דברי הנביאים. שמחנו לראות כיצד אדוננו הגר"א רבן של ישראל צפה למרחוק וכיצד תלמידיו הלכו לאור הספר הקדוש "קול התור" והקימו את התשתית לכל הבנין הנפלא שמוקם לעינינו כיום.

בשוטטנו ברחובות ירושלים בימי ירח האיתנים, בעודנו משתוקקים לראות את הבית הגדול בבנינו ובתפארתו, שוטטנו בין בתי כנסיות בירושלים, וראינו את ביה"כ "תפארת ישראל" בחורבנו בעודנו בתהליך שיקום, והתמוגגנו למראה בית הכנסת של רבי יהודה החסיד, העומד בתפארתו, כאשר קול תורה ותפילה בוקע מבין כתליו. אמנם, ראינו מקום להעיר, כי

שמחתנו נמהלה בצער מסוים, בראותנו זוג גויים מדברים ביניהם בשפתם, ולועגים לכך שהיהודים מכנים את בית הכנסת אף בתקומתו ובתפארתו

בשם הגנאי "חורבה". חורבה, כידוע, היא מקום משכן למזיקים כדאיתא בברכות ג. אחר ברור בין יושבי העיר למהות השם, נאמר לנו כי שם

זה נשתרש בקרב הציבור בין השאר בשל אותה גמרא בברכות, שם מתואר שר' יוסי נכנס לאחת מחורבות ירושלים להתפלל, ומסורת מסוימת מזהה את המקום עם אותו בית כנסת. ואמנם קטונתי מלחוות דעה כנגד צדיקי ירושלים, אמנם רציתי רק לעורר נקודה למחשבה. ר' יוסי חי סמוך לחורבן ושמע מאליהו הנביא על אותה בת קול שמנהמת כיונה ואומרת "אוי להם לבנים שבעוונותיהם החרבתי את ביתי ושרפתי את היכלי והגליתים לבין האומות". ואני הקטן שואל, האם אותה בת קול גם בימינו מנהמת כך, האם גם כיום מנענע הקב"ה בראשו ואומר "אוי להם לבנים שגלו מעל שולחן אביהם"? או שמא כיום בת קול מחייכת למול רבבות אלפי ישראל, ומי שאזונו רגישה דיה שומע עם אותה בת קול את קולם של ילדים ומבוגרים עוסקים בהויית דאביי ורבא? האם כיום לא זכינו לכך שהבנים שבים לשולחן אביהם, לקראת בנית הבית הגדול? אם כן הוא, חושבני שהשם "חורבה" אינו מתאים עוד לאותו בית כנסת מפואר. ראוי לקרוא לו בשמו המקורי "בית יעקב". אם כן נעשה, אזי בפעם הבא שנפגוש באותם גויים, הם לא יצחקו עוד, כי ידע אז כל בשר, כי חפץ ה' בציון ונחם חרבותיה.

בברכת גאולת ציון,

ברוך מאירוביץ. אופקים

יהודים יקרים! יהודים יקרים! עלון זה מופץ בכל רחבי הריכוזים החרדיים בארץ וכן בארה"ב. לאחרונה גם זכינו להרחיב את העלון ל-12 עמודים. זאת, לנוכח הביקוש הרב שהגיע מהשטח. אך דא עקא, שהוצאות הדפוס הן מרובות, ואף ההפצה בהיקף הנדרש דורשת משאבים. לאור העובדה שעלון "קדושת ציון" הפך לשיחת היום בריכוזים רבים של לומדי תורה ולנוכח ההכרח שכל המעוניין בכך יוכל לקבל את העלון באזור מגוריו, החלטנו שההפצה תיעשה בצורה מקצועית, מה שדורש תוספת שלום, אך לא ראינו מכך מנוס. אנו שואפים גם להגביר את תכיפות הוצאת העלון, להוציא עלון יעודי בשפה האנגלית הן עבור תושבי התפוצות והן לאלו שכבר זכו לעלות, וכן לקיים פעילויות נוספות - שיעורים, כנסים ועוד. אם פעילות העלון והאגודה חשובה לכם ואם רצונכם לאפשר את קיום העלון ואת הרחבתו ואת הרחבת פעילות האגודה בכלל, אנא הרימו תרומתכם לעניין ותבורכו מהשמים! הו"ק תקבל בברכה מיוחדת. על-מנת לתרום, על-מנת לפרסם בעלון, על-מנת לקיים שיעורים בנושאים הנידונים וכן לכל עניין אחר הקשור לאגודה ולעלון ניתן להשאיר הודעה בטלפון 052-7195368 או ליצור קשר בדוא"ל yyy7@neto.bezeqint.net כמו-כן ניתן לכתוב אלינו או להתקשר בכל שאלה שתעלה ואנו נשתדל להשיב באמצעות צוות הרבנים המשיבים העומד לשרותנו בכל עת.

Dear Jews! This unique pamphlet is being distributed all over the Charedi cities and neighborhoods in Israel. We have no governmental aid, as is obvious, and we depend solely on members of the public whom understand the importance of spreading our ideas. Due to the fact that many people all over the country and the Jewish world are waiting to read our message each month, we have decided to hire a professional distributor and not to depend on volunteers. Another professional distributor can do the same job in Lakewood, New Jersey, but the costs are already very high. We also want to start distributing a pamphlet in English. We would be very grateful for any contribution. You can be in touch with us in order to contribute or for any questions you may have. Just leave a message at 052-7195368 or better still, send an e-mail to yyy7@neto.bezeqint.net

מאמר אלף שנה ולא יתיר, ובו תתבאר שיטת הזוהר ורבנו האר"י.

כתב הרב (א"ת ע'):

"הנה זה ודאי שמה שאמרו בקרא ונגמ' אזהרה על ישראל סתם נלי זמן, שא"ל לימן אח"כ גבול זמן על אומה האזוהרה. וגדולה מזה צדיקה (ה) וצנסהדרין (י"ט) צמה שהזכיר הכתוב קודם מתן תורה על פרישה של שלשת ימים, ואעפ"כ לא היה מותר אח"כ גם אחר מתן תורה אם לא היה ממיר הקרא צפירושה, צאומרו לך אמור להם שזנו לכם לאהליכם... ועכ"פ זה ודאי דנגדון דידן דכתיב סתם השצעתי אתכם נלי שום גבול זמני".

באור דבריו: מצינו במתן תורה, שאף שנאמר לעם ישראל בעת מתן תורה שלא יגשו אל אשה שלשת ימים, וממילא משמע שאחרי שלשת ימים מותרים לחזור לנשותיהם, אפילו הכי הוצרך הכתוב לחזור ולהתיר להם בפסוק בפני עצמו, שנאמר לך אמור להם שובו לכם לאהליכם, ע"ד שאמרו רבותינו - "כל דבר שבמנין צריך מנין אחר להתירו". אותו דבר יש לומר בעינינו גלות וגאולה, היינו, מכיון שהושבענו להשאר בגלות, אסור לנו לצאת ממנה עד שהקב"ה יבוא ויגאלנו, שהרי בפסוק של השבועה לא נקצב זמן, אלא כתוב "עד שתחפץ", ופרושו עד שיעלה החפץ מלפני הבורא יתברך, ואז מיד הוא גואלנו, בבחינת הפה שאסר הוא הפה שיתיר. ובקיצור, כיוון שלא נודע לנו קץ הגלות, אין לנו לעשות פעולות של יציאה מהגלות בכוחות עצמנו.

ובכן, הרב יוצא מנקודת הנחה שלא נאמר בשום מקום פסוק המגביל את הגלות לזמן קצוב.

ודבריו קשים בעיני, שהרי ידוע ומפורסם בדברי רבותינו התנאים וחכמי הזוהר, שזמן הגלות הקצוב הוא אלף שנה ולא יותר. ולא אאריך במראי המקומות המראים נכוחה דבר זה, רק אציין למקום אחד, והוא בזה"ק בפרשת שמות (י"ד), שם נאמר במפורש שגזרת הגלות היא אלף שנה ולא יותר, ונרמזה בפס' "נתנני שוממה כל היום דוה" (איכה ב', י"ג). ורמזו כאן, שהקב"ה נתן אותנו שוממים בגלות, כל היום היינו יומו של הקב"ה שהוא אלף שנה. ואיזה אלף? אומר הנביא 'דוה'. שהוא אותיות הוד ר"ל האלף החמישי המכוון לספירת ההוד שבו עיקרה של גלות, כמבואר כל זה באר היטב בדברי רבנו האר"י (ע"פ שער ל"ה פ"ה).

והרב הרגיש בקושי זה, והטה את כוונת הזוהר לענין אחר. ולדבריו כוונת הזוהר היא שבתוך האלף החמישי לא תהיה גאולה אפילו אם עמ"י יחזור בתשובה. ואחר האלף החמישי תיתכן גאולה אך רק ע"י תשובה. אבל לשיטתו אין שום קשר בין גזרת הגלות לבין שבועת הגלות.

לזאת אשיב, אף שיתכן לפרש את דברי הזוהר בכמה פנים כידוע, מכל מקום חשיבות יתירה נודעת להבנתו של רבינו האר"י בדברי הזוהר, וכמו שנתפרשו דבריו ע"י מהרח"ו בכתביו. והנה, דברי מהרח"ו הכתובים בהקדמה לעץ חיים עדות היא לכל באי עולם, ושם מבואר שדברי רבותינו הנאמרים על פסוק 'השבועתי

אתכם, מוגבלים לאלף שנים בלבד. וז"ל מהרח"ו בהקדמה לספרו הגדול עץ חיים, אחר שהביא את דרשת הזוהר על הפסוק "השבועתי אתכם בנות ירושלים":

"פירוש הדברים, כי הנה היתה השבועה הגדולה לא-להים שלא יעוררו את הגאולה עד שאותה האהבה תהיה בחפץ ורצון טוב כמ"ש עד שתחפץ... וכבר אמרו רז"ל כי זמן

השבועה היא עד אלף שנים. כמ"ש בברייתא דר' ישמעאל בפרקי היכלות ע"פ [ב]דניאל וז"ל ואיתהבון בידיה עד עידן ועידנין ופלג עידן ואין הראהו הקב"ה ליעקב אבינו שר עולם והוא שרו של בבל ע' עוקין וכו' ע"ש. וכן הזוהר פ' וירא (ק"ו ע"ב) וז"ל: אמר ר' יוסי כל דא אריכו זמנא יתיר מכמה דאוקמוה חבריא דאיהו יומא חד גלותא דכנסת ישראל ולא יתיר דכתיב נתנני שוממה כל היום דוה".

והנה, הרב רצה ליתן פרוש אחר בדברי מהרח"ו, והוא, שמכיון שדרשת הזוהר על הפסוק הזה היא שהקב"ה השביע את עם ישראל שלא יעוררו את האהבה עד שיעבדוהו מאהבה, א"כ ודאי הוא שאינו מדבר על גזרת הגלות. ואף כתב, שלומר כן בדעת מהרח"ו הוא זיוף גמור.

ובכן, דבריו מוקשים מאד. שהרי דברי מהרח"ו בהקדמה ברור מיללו לכל מעיין בלשונו, שגזרת הגלות לאלף שנה ולא יתיר היא חבוקה ודבוקה בענין השבועות ללא ספק. וראה מה כתב על זה ראש ישיבת המקובלים בית אל-הרב המקובל ר' עובדיה הדאיה זצ"ל בשו"ת על דרך הנסתר דיליה "דעה והשכל" (מ"ו ע"ב פ"ה), וז"ל:

"זה מ"ש שהשבועות הוא רק על האלף החמישי הוא רק לטובת ישראל, היינו שאינם יכולים לדחוק הקץ הוא רק באלף הראשון אבל אח"כ יכולים לדחוק את הקץ והדברים ק"ו לאומות העולם שלא יכולים להשתעבד בהם."

ועוד לו בהקדמה לישיביל עבדי ח"ה:

"כי ח"ו להגיד על אלה שהשתדלו נמרצות עם מלכי העולם להקמת המדינה וכן אותם

המטפלים בהגברת העליה כאילו ח"ו עושים נגד השבועות הנ"ל, כי זמן השבועות הנ"ל כבר חלפו ואינם שאינם אלא באלף הראשון שאחרי החרבו, ואדרבה בימינו אלה מצוה עלינו לעשות כל מיני השתדלויות להחשת הגאולה ולהגברת העליה."

ואף שאיני רוצה להלאותך באריכות דברים קורא יקר, עם כל זאת, על מנת שיובנו דברי מהרח"ו ועל מה נסובו, ראיתי שטוב הדבר להביא את דברי מהרח"ו במקורם בעץ חיים בתוספת ביאור.

ובכן זה החלי, ונקדים הקדמה נחוצה ונאמר, שמהרח"ו פתח את ספרו בתמיהה כאובה מדוע בן דוד בושש לבא, והביא מאמר הזוהר אשר הובא בספר התיקונים (תיקון ל' ע"ג) ששם איתא תוכחת לאותם ת"ח שלא עוסקים בחכמת האמת והם גורמים אריכות הגלות. ושם אומר הזוהר, כי העוסק במשנה נקרא עבד, שהוא עובד ע"מ לקבל פרס. והעוסק ברזי תורה נקרא בן העובד שלא ע"מ לקבל פרס, אלא באהבה ובחפץ לב. ואז ממשיך הרב ומסביר את ענין השבועה, וז"ל בתוספת ביאור (ע"פ דף ע"ב ע"ג):

אמר עוד במאמר הנ"ל: הוא תיקון ל' הנזכר לעיל בתחילת דבריו ובג"ד השבועתי אתכם בנות ירושלים וכו'. המשך דברי הזוהר הם: אם תעירו ואם תעוררו את האהבה עד שתחפץ. דאיהו רחימו בלא פרס, ולא ע"מ לקבל פרס. ויראה ואהבה ע"מ לקבל פרס איהי שפחה ותחת שלש רגזה הארץ וגו' וביאור ענין זה עיין במה שהקדים שם בארוכה והסביר שהעוסק בחכמת הפשט חשיב עובד ע"מ לקבל פרס ונק' עבד, ואילו העוסק בחכמת האמת חשיב עובד מאהבה ונק' בן. פירוש הדברים, כי הנה היתה השבועה הגדולה לא-להים שלא יעוררו את הגאולה עד שאותה האהבה תהיה בחפץ ורצון טוב כמ"ש עד שתחפץ הנה פס' זה נדרש ע"י רבותינו בכמה אופנים שונים לגבי האיסור לעורר הגאולה קודם זמנה, וכאן הזוהר מפרש פירוש חדש, והוא, שאין לעורר את הגאולה עד שעם ישראל יעבדו את ה' מתוך חפץ לב ואהבה, וזה לא יתכן אלא ע"י העסק בחכמת האמת. כן העובד את אביו ועייל בכל פלטרין דיליה ובכל גניזין דיליה ולא כעבד העובד במשנה ולוקח השפחה על מנת לקבל פרס. ועכשיו לכאורה מתעוררת קושיא, והיא, שאם אכן עסק חכמת האמת הוא מקרב את הגאולה, א"כ הרי הזוהרנו שלא לעורר את הגאולה? וע"ז מתרץ וכבר אמרו רז"ל כי זמן השבועה היא עד אלף שנים היינו עד סוף האלף החמישי. א"כ סר פחד השבועות ואפשר לעורר את הגאולה. והנה כאן יש להבין, שהרי מה שאמרו רבותינו כי הגלות זמנה הוא אלף שנים לא הזכירו בדבריהם שבועה אלא גלות בלחוד, א"כ שבועה זו מהיכן באה? אלא ודאי שמהרח"ו מבין שגזרת הגלות והשבועה חד הן ולמדות זו מזו, והיא סברה פשוטה. וכל מתבונן בלשונות הזוהר כאן ובשמות (י"ג), מיד מבין את הקשר בין

שבועת הגלות לגזרת הגלות. עכשיו מביא הרב מקור לכך שגזרת הכתוב הוא אלף שנה. כמ"ש בברייתא דר' ישמעאל בפרקי היכלות ע"פ [ב]דניאל וז' ואיתיבהון בידיה עד עידן ועידנין ופלג עידן ואיך הראהו הקב"ה ליעקב אבינו שר עולם והוא שרו של בבל ע' עוקין וכו' ע"ש. וכן הזוהר פ' וירא (ק"ז ע"א) וז'ל: אמר ר' יוסי כל דא אריכו זמנא יתיר מכמה דאוקמוה חבריא דאיהו יומא חד גלותא דכנסת ישראל ולא יתיר דכתוב נתנני שוממה כל היום דזה. באור הענין בקיצור עפ"י מש"כ מהר"ח"ו בעץ חיים (שע"ל פ"ה), ששייתא אלפי שני עלמא הם כנגד שש ספירות חג"ת נה"י. ונמצא שהאלף החמישי שסמוך לו - ובו - ארעו החורבנות, הוא מכוון כנגד ספ' הוד. וזה פירוש הפסוק הנאמר בזמן החרבן "נתנני שוממה כל היום דזה", "כל היום" הם אלף שנה שהם יומו של הקב"ה. "דזה" בהיפוך אותיות הוא הוד.

ואסכם בלשון פשוטה ואומר, כי כל מעיין בדברי מהר"ח"ו מבין נכוחה, שכך היא כוונתו: בפס' נאמרה שבועה לעם ישראל שלא יעוררו את הגאולה לפני הזמן. ומה נקרא לעורר את הגאולה? ובכן, הגמ' מונה שש שבועות הרמוזות בפסוק זה, שכל אחת מהן - העובר עליה מעורר את הגאולה ואסור. והזוהר מונה עוד אופן שבו מתעוררת הגאולה, והוא ע"י עסק חכמת האמת. ובהקשר הזה אומר מהר"ח"ו, שזמן השבועה שלא יעוררו את הגאולה הוא רק האלף החמישי.

ואחזור ואומר, כי אף שיש לפרש את דברי התיקונים באופן אחר, מ"מ לברר את דעת רבינו האר"י באנו, וזו היא דעתו בביור.

ומה שמקשה הרב על ביאור זה, שהמשמעות העולה מכל מי שדיבר בסוגית השבועות היא שהשבועות נוהגות אף באלף השישי, ובכן

על כגון דא נאמר גברא אגברא קרמית? וודאי שלא באתי לומר שכל חכמי ישראל ס"ל הכי, אלא לברר דעתו של רבנו האר"י באתי, ותו לא מידי.

אחר הדברים האלה תבין גם תבין מה שקשה בדברי הרב המחבר, שכה כתב (פ"ה כ"ג):

האומרים שכל ישראל מכל מקומות מושבותיהם יסעו לא"י, כל אלו מדברים צפה מלא נגד כל דברי סכ"ל שצמחה מקומות נש"ס ונמדכשים ונכתבי האר"י. וכו' גם יש צוה העצרה על השצעה שלא יעלו בחומה וכו'

והנה, לסיום מאמר זה אפתח שער למאמר הבא ואומר, מה שכתב המחבר כדבר מוסכם וברור שאין גאולה ללא תשובה, דע ידידי הקורא, שלא מוסכם ולא ברור הדבר כלל וכלל, ורוב מנין ובנין של חכמי ישראל עונים ואומרים שיש מציאות של גאולה לישראל אף בלא תשובה, כמו שיבאר בעזרת ה' במאמר הבא.

המשך "כל אשר תמצא ידך לעשות בכחך עשה"

מעשה תאבד התוחלת, אלא במה שאי אפשר המצאת הכונה. והתודות על המנע המעשה מועיל קצת תועלת, כהתודות בתפלתנו באמרנו ומפני חטאינו והדומה לזה. ובהערת בני אדם והתעוררותם אל אהבת המקום ההוא הקדוש ינחץ הענין המיוחל, שכר גדול וגומול רב, כמו שנאמר: אתה תקום תרחם ציון כי עת לחננה כי בא מועד, כי רצו עבדיך את אבניה ואת עפרה יחוננו - רוצה לומר כי ירושלים אמנם תבנה כשיכספו בני ישראל לה תכלית הכוסף עד שיחוננו אבניה ועפרה."

ע"כ עלינו להכיר בערכינו, ערך כל אחד ואחד מישראל שיכול בכוחו לזכות את כל העולם כמו שאמרו: "אפי' יחיד ועשה תשובה - מוחלים לו ולכל העולם כולו" (יומא פ"ה). ואף שכוחנו דל, ועומדים נגדנו חזקים מאתנו לאין שיעור - אל תיפול רוחנו! הן בידינו כפתורי ההפעלה, לכוחות אדירים! בידינו להפעיל את הנהגת ה', הכל יכול, כמו שהתפלל המלך אסא למול צבאו של זרח הכושי שמנה "אלף אלפים [מיליון] חיילים ושלוש מאות מרכבות... ה' אין עמך לעזור בין רב לאין כח עזרנו ה' אלוקינו כי עליך נשענו ובשמך באנו על ההמון הזה ה' אלוקינו אתה אל יעצור עמך אנוש" (דברי הימים ב' י"ד ט' - י"ג), כי זה כל מה שאנחנו יכולים, וזה כל מה שאנחנו נדרשים?

ויהי רצון שתהא השנה הזו השנה עליה אמר ה': "כי יום נקם בלבי ושנת גאולי באה" (ישעיהו ס"ג, ד'), ותהיה זו השנה "שנת שילומים לריב ציון" (ישעיהו ל"ד, ט).

2 בהגדרת "כל מה שאני יכול" צריך לדעת שאין הקב"ה דורש מאתנו "את כל הכח" עד שנישאר ללא כח, אלא יש להיות במציאות ש"ירוצו ולא ייגעו ילכו ולא ייעפו", ע"מ שנוכל להתקדם עוד ועוד. אדם העושה מעבר לכוחותיו, שלא כמדרגתו - אינו עושה נחת רוח לה' ואף אין לו סיעתא דשמיא. דבר זה צריך להיות נשקל היטב בישוב הדעת. עיין גר"א במשלי י"ב ב' - ג'.

של אולם" (ראה שיר השירים רבה ה' ב'). זו כל עבודתנו בעוה"ז, לעורר את עזרת ה' והשפעתו עלינו ע"י מעשינו.

כך גם אנו מוצאים בנבואתו הנוקבת של חגי הנביא המעורר את אנשי דורו לבנין המקדש: "שימו לבבכם על דרכיכם", ושונה שוב - "שימו לבבכם על דרכיכם". מדוע אין ברכה בפרנסה? "יען מה... יען ביתי אשר הוא חרב - ואתם רצים איש לביתו!" (מגן ב'). עיקר טענתו היא לא על חוסר העשיה, אלא על חוסר העניין בדבר. אף עלינו לשים על לב, אחר חודש תשרי שכולו סובב סביב המקדש: "ותמלך אתה ה' לבדך... בהר ציון..." שאמרנו בר"ה, סדר העבודה ביוה"כ, נטילת לולב כל שבעה זכר למקדש, תפילת המוספין שכולה כיסופים למקדש, ההושענות, שחלקם הגדול עוסק במקדש. ואף שממש לעת עתה אין בידינו "להביא עץ ולבנות הבית", לפחות נשים על לב שלא 'נרוץ איש לביתו' ולענייניו, ונשכח את דרישת המקדש.

ומקרא מלא הוא: "ואתה שלמה בני דע את אלוקי אביך ועבדהו בלב שלם ובנפש חפצה כי כל לבבות דורש ה' וכל יצר מחשבות מבין - אם תדרשנו - ימצא לך, ואם תעזבנו - יזניחך לעד" (דברי הימים ב' כ"ג, ט), וביותר בעניין הגאולה כמו שהאר"י במס"י הנ"ל.

וכן כתב ריה"ל בכוזרי: "מאמר ה' אמת כ"ז" - "אמר החבר... והאדם נאשם כאשר איננו מביא השכר הנראה אל המעשה הטוב הנראה, ועל כן נאמר: (נמצא ב' ט') והרעותם בחוצרות ונזכרתם לפני ה' אלקיכם והיו לכם לזכרון לפני ה' אלקיכם, זכרון תרועה (ויקרא כ"ג כ"ז). לא שהאלקים צריך אל הזכרה והערה, אך שהמעשים צריכים לשלמות ואז יהיו ראויים לגמול, כאשר צריכים עניני התפלה לבטא בהם על השלמות הגמור מהתחנה והבקשה, וכאשר יהיה המעשה והכונה שלמים כראוי, יהיה עליהם הגמול, ויהיה זה על דרך בני אדם כאילו הוא זכרון, ודברה תורה כלשון בני אדם. ואם היה המעשה בלעדי כונה או כונה בלתי

העדר זה הדבר התרעם הנביא (ישעיהו נ"ט): וירא כי אין איש וישתומם כי אין מפגיע, ואמר (ש"ס ג'): ואביט ואין עוזר ואשתומם ואין סומך, ואמר (ירמיהו ל'): ציון היא דורש אין לה, ופי' ז"ל (סוכה ז"ב): מכלל דבעיא דרישה. הרי כאן שחייבים אנחנו בזה, ואין לנו ליפטר מפני מיעות כחנו, כי על כיוצא בזה שנינו (פ"ה ב'): לא עליך המלאכה לגמור ואי אתה בן חורין ליבטל הימנה."

והרי דברים אלו מבוארים היטב ע"פ מה שהקדמנו, שבכח כל אדם לתקן את חלקו בעולם ע"י השתדלותו ומאמציו, ואין אחר שיוכל לעשות את חלקו תחתיו, ואע"פ שאין נראית לעין תוצאה כלשהי - ה' רוצה את העבודה, את ההשתדלות, והוא לבדו אחראי לתוצאה. ממש כבכל שאר הענינים, שאנו מצויים לעשות והקב"ה משיפע מכח השתדלותנו ומעשינו. ולא סגי הא בלא הא, כמו שאמרו: "יכול אפי' יושב ובטל - ת"ל בכל משלח ידך אשר תעשה" (מד' שומר ט"ז על סהלים כ"ג, ג'), כך גם בעבודת ה', שהרי "אלמלא הקב"ה עוזרו - אינו יכול לו!" כנ"ל, וכך אמרו: "פתחו לי פתח כחודו של מחט" - ורק ע"י כך - "ואני אפתח לכם פתח כפתחו

1 אף שדברים אלו שייכים לדרגת החסידות, בשו"ע (פ"ה ב' ג') פסק "וראו לכל ירא שמים שיהא מצר ודואג על החורבן". וודאי שכל אחד ע"פ מדרגתו. שהרי מי שכל עבודת ה' אצלו היא בגדר "מה חובתי ואעשנה", אף שיוצא ידי חובותיו בהידור רב לכל השיטות, למה לו לרצות בעוד מצוות שאינן אלא 'חובות' שיש 'לצאת מידיהן'? אולם אוהב ה', המחובר לרצון ה' ושמה בעבודתו - עבדו חסרון האפשרות לקיים את כל התורה והמצוות, בין על ידו ובין על ידי כל הכלל - איננו מניח לו לישון. כלשון מס"י בהקדמה: "האהבה: שיהיה נקבע בלב האדם אהבה אליו יתברך עד שתתעורר נפשו לעשות נחת רוח לפניו, כמו שלבו מתעורר לעשות נחת רוח לאביו ולאמו, ויצטער אם חסר זה מצדו או מאחרים ויקנא על זה - וישמח שמחה רבה בעשותו דבר מזה."

תקציר המאמרים הקודמים:

במאמר א' (לסוף גיליון 10) נתבאר, שלתקופה הקרויה 'משיח בן יוסף' ישנם ד' שמות ומאפיינים, והם:

א. עקבתא דמשיחא; ב. אתחלתא דגאולה; ג. קץ המגולה; ד. קיבוץ גלויות ופריקת עול שעבוד מלכויות.

במאמר ב' וג' (גיליון 11, 12) נתבאר, שהשם הכללי של תקופת 'משיח בן יוסף' הוא 'פקידה'.

במאמר ד' (גיליון 14) חזרנו והתמקדנו בשם הרביעי - 'קיבוץ גלויות', והבאנו מהגר"א (מק"ו כ"ג): א. שקיבוץ גלויות חל קודם לביאת משיח בן דוד; ב. שקיבוץ גלויות נעשה על ידי פעולות טבעיות ויזומות של בני אדם, ממש כפי שהיה בפקידת כורש בימי בית שני.

חז"ל צפו מראש שקיבוץ גלויות יתנהל בדרך הטבע, באופן של "לא זכו"

את מאמר ד' סיימנו בקושיא, והיא, שהנה מבואר בגמ' סנהדרין (כ"ט. ע"ב) שאור הגר"א, וה"אור החיים, ומהר"ל דיסקין: "זכו - יתקבצו לאר" עם ענני שמיא, על ידי נסים ונפלאות, לא זכו - תהיה אתחלתא דגאולה ברישיון הממשלות".

וא"כ קשה להגר"א הנ"ל (מק"ו כ"ו), שאומר, שחז"ל קבעו מראש שקיבוץ גלויות דגאולה שלישיית יעשה בדרך הטבע ברשיון הממשלות כפקידת כורש, ולהנ"ל (סנהדרין כ"ט. ז) זהו כהאופן של "לא זכו", וקשה, מדוע לא אמרו, שדבר זה תלוי אם יזכו או לא יזכו, שאם יזכו - הגאולה תבוא בדרך ניסית על ענני שמיא?

וכעת נבוא לבאר ענין זה בס' ד': כתב בעל ה'לשם' (הקדמות ושער, ע"ב פ"ק ט'): "... אמרו בסנהדרין (כ"ט. א) אין בן דוד בא אלא בדור שכולו זכאי או בדור שכולו חייב. ועיין בהגר"א בתיקונים (מק"ו כ"ט, דף קכ"ו. ד"ה וא"ל דפק"ו) שאמר "וודאי אופן השני". וכמ"ש הזוה"ק (כ"ב שמו"ד דף ז): "דכד ייתי קודשא בריך הוא לפקדא לאיילתא [השכינה הקדושה], יסתכל מאן אינון דקיימין בהדה... ולא ישתכח זכאי, דכתיב (ישעיה ס"ג, ה) 'וְאֵפְשִׁי וְאֵינִי עֶזְרָא'. ע"ש. אמנם, ענין "כולו חייב" אין משמעו רשעים גמורים ח"ו, כי זה אי אפשר, אלא רובו עונות נקרא חייב, כמ"ש בראש השנה (ט"ו - י"ו) "עכ"ל בעל הלשם".

מבואר מדבריו, שכבר בימי הזוהר, ועוד קודם לכן - בימי ישעיהו הנביא, צפו, שעם

על פי הכלל, שכל מה שכתוב על ציון נאמר גם על עם ישראל, וכפי שאמרו בזוה"ק פרשת צו (ל"ב): "וישראל אקרון בשמא דציון, דכתיב (ישעיה נ"ב, ט"ו) 'וְלֹאֲמַר לְצִיּוֹן עֲמִי אֲתָהּ'. וממילא, כשהכתוב אומר 'וּמְשׁוֹשׁ חֲתָן עַל פְּלֵה יִשְׂרָאֵל' ע"ל ציון [אלק"ף] - הכוונה היא גם על ארץ ישראל, וגם על עם ישראל.

וכל שלש החתונות הנ"ל נעשות ע"י פעולה אחת - "קיבוץ גלויות", שהרי ארץ ישראל היא כמו צינור ואמצעי המחבר בין הקב"ה לעם ישראל [נקודה זו תבאר בהרחבה במאמר הבא בס' ד], וממילא, כשישראל דבקים בארץ ישראל בקשר של חתנות [באופן שעם ישראל החתן, וארץ ישראל הכלה], ממילא דרכה הם דבקים גם בהקב"ה בקשר של חתנות [באופן שהקב"ה החתן ועם ישראל הכלה].

וכן לאורך גיסא, כשהקב"ה דבק בארץ ישראל בקשר של חתנות [באופן שהקב"ה החתן ואר"י הכלה] - ממילא דרכה הוא דבק בעם ישראל בקשר של חתנות [באופן שהקב"ה החתן ועם ישראל הכלה] [א].

הקדמת הכלה לקראת החתן

והנה, הצלחת החתונה, תלויה בכך שהכלה תקדים עצמה לקראת החתן, וכך מבואר בדברי הזוה"ק פרשת תזריע (דף מ"ב, מ"ג): "בא ראה, בְּשֵׁעָה שֶׁהַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא נִמְצָא עִם כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל... וְהִיא מְעוֹרְרַת רְצוֹן אֱלֹהֵי בְּרָאשׁוֹנָה, וּמוֹשֶׁכֶת אוֹתוֹ אֵלֶיהָ בְּרֵב חֶפֶז וְתִשְׁקָה - אֲזַי מִתְמַלֵּאת מִצַּד הַיָּמִין [צד החסד].

וּבְשֵׁעָה שֶׁהַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מְעִיר תְּכִיבוֹת וְרְצוֹן בְּרָאשׁוֹנָה, וְהִיא מְעִירָה אַחֵר כֶּף - אֲזַי תִּשְׁמָאל [צד הדין] מִתְעוֹרָר... זֶהוּ שֶׁכְּתוּב אֲשֶׁה כִּי תִזְרִיעַ וְיִלְדָה זָכָר וְגו', מִה הַשְּׂעִים? שְׁנֵינֵנוּ, הַעוֹלָם הַתַּחְתּוֹן נִמְצָא כְּמוֹ הַעוֹלָם הָעֶלְיוֹן, וְזֶה כְּדָגְמָא שֶׁל זֶה".

וכוונת הזוה"ק לדרשת הגמ' ברכות (כ"ב) "אשה מזרעת תחלה - יולדת זכר, שנאמר (ויקרא י"ג, ז) 'אֲשֶׁה כִּי תִזְרִיעַ וְיִלְדָה זָכָר'. שהנה "זכר" מייצג את צד החסד, ו"נקבה" מייצגת את צד הדין. וזהו שאמרו: שכאשר "האשה" [דהיינו כנסת ישראל הנקראת כלתו של הקב"ה] מקדימה לפעול את ההכנה לחתונה ולקרבת ה' - הרי היא יולדת זכר, דהיינו, שהיא זוכה שהקב"ה משפיע עליה רחמים וחסדים, אך כאשר היא משאירה להקב"ה להתחיל בהכנות לחתונה - הרי היא יולדת נקבה, דהיינו דינים (לסוף כ"ד ד' ואלו, שמואל, עמוד ט"ו).

ישראל הפסיד את האפשרות שהגאולה תתחיל באופן של 'זכו', והאפשרות היחידה שנשארה, היא - האופן של 'לא זכו', וממילא מיושבת הקושיא הנ"ל, שזו הסיבה שחז"ל אמרו מראש, שהגאולה תהיה בדרך טבעית - "עני ורוכב על חמור" [א].

'קיבוץ גלויות' - חתונה קב"ה וכנס"י

נקודה נוספת שיעדנו לבאר במאמר הקודם, היא ענין קיבוץ הגלויות שנעשה בהשתדלות עם ישראל בדרך הטבע, שהוא ענין אהבה וחיבת כלולות, ככלה המקדימה לקראת החתן.

ובתחילה נבאר את עצם הענין שקיבוץ גלויות הוא "חתונה":

כתוב בענין "קיבוץ גלויות" (ישעיה ס"ג, ה) "כִּי יִבְעַל בְּחֹר בְּתוּלָה יִבְעֲלוּךְ בְּנֵיךָ, וּמְשׁוֹשׁ חֲתָן עַל פְּלֵה יִשְׂרָאֵל עֲלֶיךָ אֶלְקָיִךְ".

והנה, בפסוק זה יש ג' אבחנות של חתונה:

א. "כִּי יִבְעַל בְּחֹר בְּתוּלָה יִבְעֲלוּךְ בְּנֵיךְ" - ישראל החתן, וארץ ישראל - הכלה.

ב. "וּמְשׁוֹשׁ חֲתָן עַל פְּלֵה יִשְׂרָאֵל עֲלֶיךָ אֶלְקָיִךְ" - שזה כולל שני ענינים:

א. שהקב"ה החתן, וארץ ישראל הכלה.
ב. שהקב"ה החתן, ועם ישראל הכלה. זאת

במאמר ג' מלשון רש"י (שולח א', ב): "... וזו היא הפקידה - שחזרו ישראל על אדמתם".

וטעם הדבר: משום שקיבוץ גלויות הוא חתונה בין קוב"ה לכנס"י וכנ"ל, וכן השם "פקידה" המוזכר לענין הגאולה - מכוון לחתונה בין קוב"ה לכנס"י, וכמש"כ הרמח"ל ("מאמר הגאולה", עמוד ט"ו - י"ט, מהדורת "מסן כנעני"'): "ומה היא הפקידה?.. בהגיע הצדיק הזה [קוב"ה] שנתחבר עם השכינה... ולא היה עוד הסתר פנים כבראשונה".

ומדבריו למדנו, שהפקידה הוא זמן שהקב"ה פונה ומאיר פניו אל השכינה, כבעל הפוקד את אשתו. וכמו שאמרו ביבמות (ס"ב): "אמר ריב"ל: חייב אדם לפקוד את אשתו בשעה שהוא יוצא לדרך, שנאמר (איוב ה', כ"ד) וְיַדְעֶתָּ כִּי שְׁלוֹם אֶהְלֶךְ וּפְקֻדָתָ נֹף וְלֹא תִחָסֵא".

[א] אמנם, בכל זאת עוררו אותנו חז"ל לזרז את הגאולה שתהיה באופן של "זכו אחישנה". זאת משום, שגם בתוך הקו הכללי של "לא זכו" יש מקום להגביר את בחינת "זכו", וזה מובן על פי מה שכתב ה'לשם', ש"דור שכולו חייב", היינו "רובו עונות", והרי יש הרבה דרגות ב"רוב" - רוב דחוק, רוב מרווח, רובא דרובא, וממילא ניתן להשפיע שיהיו חסדים רבים וניסים בתוך דרך הטבע, ולהשפיע שה' המחליף את הזמנים יחיש את ה"בעתה", כלומר, אם לדוגמה - ה"בעתה" הוא בט"ו ניסן, וכעת עומדים בט"ו חשוך, ביד הקב"ה להעביר את זמן ט"ו ניסן לעכשיו, וכפי שמשמע מפשוטו של מקרא - "בעתה אחישנה" - אחיש את ה'בעתה'" (קול הסוד" פרק ח' סימן מ; "שם עולם" לבעל ה"ח"מ, שער ההמחוקות, פ"ג).

[ב] ובזה מבואר ג"כ שקיבוץ גלויות נקרא "פקידה", וכפי שנתבאר

ארץ ישראל [הכלה] מקדימה עצמה לקראת עם ישראל [החתן]

ולכן נמצא תמיד בענין קיבוץ גלויות, שמי שהוא בבחינת 'כלה', הוא הצריך להקדים עצמו לקראת מי שהוא בבחינת 'חתן'.

א. מצד ההבחנה שעם ישראל החתן, וארץ ישראל הכלה - מצינו שארץ ישראל הקדימה עצמה לקראת ישראל, דאיתא (נמזג רנ"ה, י"ט, כ"ה): [שם מבואר, שעמדו שני הרים זה כנגד זה, הר אחד בגבול מואב, והר שכנגדו בגבול ארץ ישראל, וכאשר עם ישראל היו קרובים לעבור בין שני ההרים הללו כדי ליכנס לארץ ישראל - התחבאו שם האמוריים כדי לזרוק עליהם חצים ובליסטראות, ואז שני ההרים התחברו ומחצו את האמוריים שביניהם. ועל זה אומר המדרש]:

"הר שבארץ מואב לא נודעזע [להתקרב להר שכנגדו], וההר מארץ ישראל נודעזע ונסמך להר שכנגדו, ומפני מה נודעזע? מפני שהוא מארץ ישראל, משל לשפחה שראתה בן אדוניה באצלה, קפצה וקדמה אותו וקבלתו".

מבואר, שמכיון שארץ ישראל בבחינת השפחה המיועדת לבן אדוניה - דהיינו שארץ ישראל הכלה ועם ישראל החתן - לכן ארץ ישראל הקדימה להתקרב לקראת ישראל.

עם ישראל [הכלה] מקדימים עצמם לקראת הקב"ה [החתן]

ב. ומצד האבחנה שעם ישראל הכלה, והקב"ה אשר משרה שכינתו בארץ ישראל - החתן, צריך שעם ישראל יקדימו את פעולתם בענין כיבוש ארץ ישראל, וכמש"כ פ"י יב"על פ"חור בתוליה יב"על פ"י' [שזה גופא ג"כ חתונתם עם הקב"ה, כי ארץ ישראל היא כמו צינור אמצעי המחבר בין הקב"ה לעם ישראל, וכנ"ל]. **ורק אח"כ הקב"ה פועל את פעולתו - 'ומשזש חתן על פלה ישיש עליך אלקיך'** [שזה חתונתו עם עם ישראל, וכנ"ל].

וזהו מה שכתוב בשיר השירים (ה', ז'), שכן מבקש החתן, הקב"ה: 'קול דודי דופק פתחי לי אחתי רעיתי יונתי תמתי'. וחז"ל (שיר השירים רפ"ה ג') דרשוהו לענין שהקב"ה עורר את לבם של ישראל לעלות לארץ ישראל בימי עזרא בפקידת כורש.

וזהו משום שלמען הצלחת החתונה, צריך שהכלה תעשה את הפעולה הראשונה של פתיחת הדלת מצידה, כי כאשר האשה מקדימה את הבעל, היא יולדת זכר - רחמים וחסדים.

ההקדמה מצד ישראל - אם הגאולה היתה בגדר "זכו"

אלא שמעתה קשה, שמכיון שבשביל הצלחת החתונה צריך שישראל יתחילו את פעולת ה"קיבוץ גלויות", א"כ מדוע אם ישראל היו בגדר "זכו" - קיבוץ הגלויות היה על ענני שמיא בדרך ניסית, ולא בדרך הטבע?

וי"ל, שאם היו ישראל בגדר "זכו", הרי שהפעולות המקדימות מצד הכלה היו הזכויות הרוחניות שעם ישראל עשו כדי לזכות לגאולה, ואם "לא זכו", הרי שהפעולות המקדימות מצד הכלה - הן הפעולות הטבעיות של קיבוץ הגלויות.

ועוד י"ל, שגם אם ישראל היו בגדר "זכו" - היו צריכים לעשות פעולה טבעית בקיבוץ גלויות, אלא שהיה די בעשיית פעולה מועטת [במאמר הבא נרחיב עוד בזה בס"ד].

ואמנם בין ב'זכו' ובין ב'לא זכו', ההקדמה מצד ישראל הוא חיבת כלולות, שהכלה מקדימה עצמה לקראת החתן, וכנ"ל.

המשך יסוד המעלה

81 נחמיה ו, יט	66 רש"י נחמיה ג, ה	55 נחמיה ב, א - ה	40 עזרא ה, כא - כג	אסתר, א, א וכגמ' מגילה יג.	13 עזרא ד, ג	1 דניאל ו, א
82 נחמיה ו, י	67 זכריה ב, ט	56 נחמיה ב, ח	41 רמב"ם בית הבחירה ו, טז	27 עזרא ה, א	14 ערכין ה:	2 עזרא א, ג
83 נחמיה ד, ח	68 נחמיה ד, ב	57 נחמיה ב, י	42 עזרא ט, א	28 חגי א, ד	15 עזרא ד, ט"ו	3 עזרא א, א
84 מלכים א, ח, סה	69 נחמיה ד, ג	58 נחמיה ה, יד	43 עזרא ט, ב	29 חגי א, יג. זכריה א, טז. עזרא ה, ב	16 עזרא ד, ד	4 עזרא א, ה
וברש"י שם	70 נחמיה ד, י	59 נחמיה ב' יג	44 עזרא י, יח	30 עזרא ה, ג	17 עזרא ד, ה	5 עזרא א, ו
85 עזרא ג, ד	71 נחמיה ד, טו	60 נחמיה ב, כ	45 שה"ש רבה, ה	31 עזרא ה, ד	18 עזרא ד, ח	6 זבחים סב. וברש"י ד"ה שניכרים
86 נחמיה ה, יז-יח	72 נחמיה ד, ח	61 נחמיה ו, יח	46 מגילה טז:	32 עזרא ה, ה	19 עזרא ד, כג	7 עזרא ג' ג, ג
87 נחמיה יא, א-ב	73 נחמיה ד, יד	62 נחמיה ב, יט. ג.	47 קדושין סט:	33 עזרא ז, ו	20 חגי א, ב	8 ברכות ד.
88 תנחומא שופטים ט	74 מלכים נחמיה ה' יא	63 רש"י נחמיה ג, לד	48 יומא ט:	34 גיטין נפג.	21 ירמיה כמ, י. ועי' ע"ז ט:	9 מלבי"ם עזרא ג, יב
89 נחמיה ט, לו	75 נחמיה ה	64 נחמיה ב, יט. ו, ה.	49 עזרא ט, א	סנהדרין כא:	22 שם ירמיה כמ, י	10 עי' שהש"ר ה' וכי מה טיבו של חור זה וכו'
90 נחמיה י, לב. יג.	76 נחמיה ו, א	65 נחמיה ב, כ	50 עזרא י, ח	35 עזרא ז, כה	23 מגילה יב.	11 ירמיה כז, כב
91 נחמיה י, לב-מ	77 רש"י נחמיה ו, יז	66 נחמיה ב, כג	51 עזרא י, ט	36 עזרא ז, כו	24 חבקוק ב, ג	12 עי' כתובות קיא.
92 נחמיה יג, כג - ל	78 נחמיה ו, יח	67 נחמיה ב, כד	52 נחמיה א, ג	37 עזרא ז, יד	25 כתובות קי.	
	79 נחמיה ו, יז, יח	68 נחמיה ב, כה	53 נחמיה א, ג	38 עזרא ז, כח	26 עי' ספרי דאגרתא	
	80 נחמיה ו, יב - יג	69 נחמיה ב, כז	54 נחמיה א, ד - יא	39 עזרא ז, יג - כב		

שידוכי בסייעתא דשמיא

שדכנית

(מדריכת כלות) תיעץ ותלווה אתכם לכל אורך הדרך, עד לשבירת הצלחת בשיטה מוכחת ומצליחה 02 528 0920 (אנצ'ור 88 מרצה נסיון אצל האנצ'ור)

(לכל העדות ולכל המגזרים וכן לפרק ב' ולבעיות גופניות קלות)

לרישום
ניתן להתקשר לטלפון:
052-7167591

משעה 12:00 בצהריים עד 19:00

נב ישנה אפשרות לתפילות בפתל 40 יום ע"י ת"ח

הדרת קלף

עיבוד קלף בעפצים

העיבוד המהודר לדעת כל הפוסקים

לחמנת שיעור ומצגת ללא תשלום

יהודה שרז

טלפון: 054-8401323

Email: yesherez@gmail.com

התקופה הרת גורל הייתה, מדינות ענק נכבשות¹ והשלטון בארץ ישראל מחליף ידיים בין האימפריות. חיוך משמים נשלח בדמות פקודת ממשלת הוד מלכותו הרואה בחיוב עליית יהודים לארץ ישראל², השמועות עשו להן כנפיים בכל כלי המדיה³ והתארגנויות ספונטניות של תנועות חובבי ציון צצו כפטריות אחר הגשם⁴, קופות המיועדות לבני ירושלים שע"י כולל שומרי החומות הציפו את כל בתי ישראל שבגולה כאשר כל קהילה סומכת ידי העולים מקרבה⁵, והעם כולו נרתם למשימת ההתיישבות החדשה בארץ החרבה.

הפעולה החשובה ביותר שעמדה לנגד עיני רבני חובבי ציון מקימי היישוב, הייתה השבת העבודה ובנין המקדש, תוך הסתמכות על חפירות ארכיאולוגיות שתגלינה את יסודות הבנין ומיקומו⁶. תרומות רבות גויסו למטרה נעלה זו ממקורות שונים, אם כי תוכניות הבניה נעשו מתוך חששות כבדים מתגובת ערביי האזור⁷.

אך לא רק מכשולים מידי הערבים ומיד תושבי השומרון ורבת עמון עמדו בדרכם, גם בתוך אחינו בני ישראל לא קלה הייתה פעולתם. פולמוס ציבורי רחב התלווה לכל פעולותיהם, כשרבים מסרבים להצטרף למהפכה החדשה, הללו אומרים: "וכי זוהי צורתה של הגאולה, והלא גאולתנו ע"י ניסים צריכה היא לבוא כמשמעות הפסוקים "עד יעבור עמך ה' עד יעבור..." המדברים בגאולה העתידה⁸. "וכי אלו פניה של גאולה, כשגם עתה אחר התיישבותנו בארץ אבותינו אנו זקוקים לאישור המעצמה העולמית עבור ערכינו החשובים מכלי?"⁹ "וכי גאולתנו לא ע"י צדיקים תבוא?"¹⁰ "ועוד הלא כבר אמר ירמיהו: 'בבלה יובאו ושמה יהיו עד יום פקדי אותם'¹¹, ואיך נעלה בטרם ביאת משיחנו כשלא קבלנו בנבואה שעכשיו הוא זמן הפקידה והבנין שדברו בו הנביאים?"

עוד טענו המערערים: "ידועים דברי רבותינו¹², כי ג' שבועות הושבענו שלא לעלות בחומה, והיינו בקיבוץ ישראל, והשבועה השנייה שלא ימרדו באומות, והשלישית שלא ידחקו את הקץ. וכי עליה זו לא בחומה נעשית? ובעליה זו מתגרים העולים בכל יושביה הערביים של ארץ הקודש, ואף כשבאים הם להשתתף עמם בבנין דוחים אותם¹³ מתוך חשדנות שכוונתם להזיק כגייס חמישי פנימי¹⁴, וכי לא מרידה והתגרות באומות היא? ומה שאינם מחכים למלך המשיח שיבוא ויגאלנו - וכי אין זו דחיקת הקץ?!"

מנגד משיבים הבונים: רשיון האומות הוא הוא הפקידה אשר פקד ה' את עמו, ומחמת כן גם אין כאן מרידה וגם לא עליה בחומה, כי אין עניין שבועה זו אלא שלא לעלות בכח וביד חזקה, ובעליה זו, שלא נעשית בדרך מלחמה עם אדוני הארץ הרשמיים - אין כאן עליה בחומה. הערביים יושבי הארץ אינם אדוני המקום ואף אינם בגדר רשע שהשעה משחקת

לו שאסור להתגרות בו. ואין הדבר חשוב דחיקת הקץ כשאנו רואים בעינינו שכבר בא הקץ.

הויכוחים ומלחמות היהודים היו מתמשכים אלמלא פעילות זדונית שהפסיקה את הבניה. איגוד שונאי ישראל שע"י כלל אומות המזרח התיכון¹⁵, אשר לא הצליחו בניסיונות ההפחדה¹⁶, פעלו את פעולתם בהעברת שלמונים ללוביסטים וגורמים בעלי השפעה

במסדרונות השלטון¹⁷, וכשעל המלאכה המרושעת מנצחים גורמים אנטישמיים מובהקים¹⁸, מעשה שטן הצליח שלא לאפשר את עיקר בנין היישוב היהודי. לחצים אלו הביאו להחלטת ממשלת הוד מלכותו לסגת מההצהרה הקודמת ולפתוח במדיניות המגבילה את זכויות היהודים בארץ אבותיהם. מתוך הכרת נחישות היהודים לבנין, לא הסתפקו השלטונות בחקיקת התקנות החדשות. פלוגות צבא הובאו במיוחד לארץ ישראל למנוע את המשך ההתפתחות והבנין בכח הזרוע¹⁹.

אך שוב כעבור שנים מספר נקעה נפש העם, ובאו יהודי היישוב הישן לבנות את הבנין למרות איסור השלטונות. כעת גבל הדבר בסכנת נפשות ובהתגרות ממשית בשלטונות. ויכוח עז פרץ בתוך העם, כשרוב העם מצדדים במניעת חיכוכים מיותרים עם השלטון, כל עוד לא הגיע עת הגאולה²⁰. לעומתם טענו מצדדי הבנין, כי הנבואות וההבטחות שנאמרו ונתפרשו ע"י החכמים אינם מותרים מקום לספק, שהגיע זמן הגאולה²¹, ואם יש בידינו הכח והיכולת הגשמיים לעשות זאת בפועל, אות הוא כי על כך התנבאו הנביאים. ועוד, שהרי אנו מחויבים לבנות בית לאלקינו כמצווה עלינו בתורה, וכל שאין הסכנה ברורה ומוחשית - אין לנו לחשב חשבונות רחוקים עתידיים של סכנה רחוקה, ולהבטל מן המצווה הזאת. מנגד משיבים הקנאים: "הנסתרות לה' אלוקינו,

ואנחנו לא נדע ביאור נבואות הקיצין, וכמה פירושים יסבלו בכוונותיהם, ואף בפשוטם יש מהם שאינם מדברים אלא על אפשרות חזרת היישוב²² ולא על הרמת קרן ישראל בשלמותה, וכבר ראינו שאפילו דניאל חישב וטעה²³, ואיך נבוא אנו אזובי הקיר בדור שפל זה, ואין לנו אלא לקיים דברי חכמים כפשוטם וכלשונו של חבקוק²⁴ 'אם יתמהמה חכה לו כי בא יבא לא יאחר'. וכ"ש במצב זה, שהשלטונות אסרו את המשך הבנין - איך נעשה כן ונחייב ראשנו למלכות, 'וחי בהם' אמרה תורה ולא שימות בהם. ודבר זה וודאי בכלל ג' השבועות הוא, והעובר עליהם הרי מתיר הקב"ה את בשרו כצבאים וכאיילות השדה²⁵. מי יודע אם גזירת הכליון הנוראה שבאה עלינו לאחרונה מיד זרע עמלק הידועים ימ"ש, ולולי ה' שעמד לנו כמעט ואבד זכר שונאיהם של ישראל - מי יודע אם לא באה עלינו מחמת אותה הפרת ג' שבועות שבתחילת הבנין²⁶."

הויכוח שפרץ הובא להכרעת גדולי חכמי ישראל, אשר שאלת פיהם בימים ההם היא אשר ישאל איש בדבר האלקים²⁷. תשובתם לא אחרה, תוך גערה בלתי מוסתרת - "אתם אומרים שלא הגיע העת לגאולה?! האם סבורים אתם שזהו הזמן לשבת לכם מסתתרים בבתיכם כשנחלת ה' חרבה?!²⁸ וכך, בגיבוי גדולי החכמים, קיבל הבנין את תנופתו למורת רוח אויבי ישראל.

חיזוק רב קבלו הבונים מידי חכמים אלו, אשר ברוח קדשם הביאו דבר ה' ברמה לחזק הלבבות במלאכת הבנין²⁹.

תגובת השלטונות הצפויה אף היא לא אחרה לבוא, הנציב העליון האזורי בכבודו ובעצמו הופיע להזהיר אזהרות נמרצות שלא להפר את הססטוס קוו האזורי, תוך שהוא מזהיר כי הפרות אלו תתפרשנה ע"י השלטונות כהכרזת מלחמה על ממשלת הוד מלכותו³⁰. גם שונאי ישראל לא טמנו ידיהם בצלחת, ובעוד הלחץ מופעל פתחו באיומים ובאיסוף מידע אישי על כל השותפים במרד³¹. ברם בסייעתא מופלאה משמיא, הנהגת העולים לא שתה ליבה אל דבריו, והיו דוחים דבריו בלך ושוב תוך כדי שתדלנות נמרצת בחצר ממשלת הוד מלכותו³². התמדת הבונים ושקידתם במלאכתם עשתה פרי למעלה ולמטה, וניתן בלב המלכות עליהם לטובה לאשר ואף לסייע בידם בבנינם.

בעת ההיא, על-אף חיזוק היישוב והבנין, עדיין לא הוחזקה הארץ ביד ישראל. החונטה המשפטית השלטת כולה לא הייתה ביד ישראל ולא הוכפפה לדיני התורה, וממילא עדיין לא התקוממה מדינה יהודית בארץ הקודש. עם התגברות הבניה והתחדשות הישוב, ותוך השתדלות³³ בחלונות הגבוהים במסדרונות השלטון, ניתן הכח ביד ראש חכמי ישראל³⁴

המשך בעמוד הבא

עיקר מעשה זה לא בא אלא לעורר לב המעיין וללמד את ערכי ההתמסרות לבנין הארץ, ועם זאת מובן, כי המציאות המשתנה מדור לדור ומיום ליום אינה מאפשרת להקיש ולדמות מילתא למילתא אלא ע"פ חכמים בעלי דעת.

סיפור זה אינו תיעוד היסטורי מדויק, השתדלנו להצמד למקורות מהם נשאב סיפור זה, אך לעתים מזומנות (גם כשנינו מקומים) כתבנו ע"פ רוח הדברים ובתוספת חסר ויתר, כדי להתאימם לאופי הסיפור. כמה מהדברים הותאמו לזמן התרחשות הסיפור בדרך אפשר, וללא מקור כלל.

למסד את השלטון בארץ ע"י פתיחת בתי משפט ובתי תלמוד להוראה יהודית חוקי התורה³⁵, תוך שימוש בסמכויות אכיפה נרחבות שהתקבלו מכח המלכות. זאת, שעה שבמקביל מוקמים מועצה בעלת סמכות חקיקה וענישה בממון ובנפש, מוסדות משטרה ושב"ס³⁶, תוך שהממשלה עצמה מפקחת על אכיפת תקנות הרבנות הרשמית החדשה³⁷.

התחיה המדינית הביאה בכנפיה גם את התגברות העלייה השנייה והעיקרית בפעילותו הנמרצת של גדול הרבנים הנזכר³⁸, ואף נתנה את אותותיה בתמיכה תקציבית משמעותית שהועברה ממשרד האוצר המלכותי עבור מוסדות הקודש בארץ ישראל³⁹.

שיירת המעפילים עשתה את דרכה בדרכים עתירות סכנה, אך מאחר וגדול הרבנים התבייש לבקש מהממשלה הגנה צבאית לאחר דבריו אליהם כי משמים שומרים על יראי ה', אזי לשם ביטחונם האישי פעלו רק ע"י תפילה ותענית, שברחמי שמים התקבלו לרצון⁴⁰.

תחיה מדינית זו, היא היא אשר נתנה את התוקף לחזקת העולים בקרקעות המדינה, והיא זו שהחילה עליהם את הריבונות הישראלית הנצרכת לקיום מצוותיה⁴¹.

כל אותה העת היה מצבם הרוחני של המתיישבים בדיוטא התחתונה, רבים מהיהודים העולים היו מתבוללים של ממש עושי כל תועבה⁴², בפרט בין ראשי המערכות השלטוניות⁴³, ואף במשפחות היפות והטובות שבין גדולי וצדיקי הדור ממש פשה הנגע הרע הזה⁴⁴. רבים מגדולי החכמים לא הצטרפו לעליות אלו, מי מחמת זקנותו⁴⁵ ומי מחמת הרמה התורנית של הישיבות שהייתה גבוהה יותר בחו"ל⁴⁶. כמו"כ רבים מהמשפחות היותר מיוחסות נותרו בארץ נכר⁴⁷ משיקול כזה או אחר. שנים רבות לאחר מכן היו מגדולי החכמים שונאים לבני חו"ל בעבור זאת, בהאשימם אותם במדרגה הרוחנית השפלה לה זכה היישוב המתחדש⁴⁸.

ראשי העם העוסקים במלאכת הבנין, שנתוודעו, לפתע⁴⁹, למצבם הרוחני הירוד של העם העולים, פנו לפעול בכח השלטון המעשי הזה שניתן בידם, ותוך שימוש בהתראות על ענישה מחמירה⁵⁰, כונסו עצרות תשובה⁵¹, בהן נדרשו הנאספים דרישות ממוקדות ונחרצות אישיות וציבוריות, והועמד העם על תיקונו כממלכת כהנים וגוי קדוש.

□ □ □

שנים רבות אחר הקמת היישוב המדיני והרוחני על בוריו, עדיין לא התבסס מצבה הגשמי של הארץ ע"י יישוב חזק ואיתן היושב בערים נאות ומוגנות⁵². גדולי החכמים שבחו"ל, אשר שמע חרפת היישוב ובזיונו בא עדיהם⁵³ - לא נתן הדבר מנוח ללבם הטהור. בתפילה ובזעקה⁵⁴, בתחנונים ובהשתדלות⁵⁵ הושג רשיון השלטונות⁵⁶ לשיקום היישוב באופן חזק ונאה, למורת רוח אויבי העם⁵⁷.

נציב עליון חדש התמנה על העם היושב בציון, שבניגוד לקודמו בתפקיד לא פנה אל מנעמי השלטון והפנה את כל מעייניו לתיקון ענייני המדינה ובנין העיר⁵⁸.

כדי לעורר לב העם למלאכת שיקום ובנין העיר, נעשה שימוש יעיל בפעולות פרובוקטיביות שונות שנעשו במחשך לילה ע"י הנציב העליון בכבודו ובעצמו. לימים נודעו הפרובוקציות המפורסמות שנעשו בשער הגיא ובשער האשפות בימים ההם⁵⁹.

לא בקלות נעשו הפעולות להגנת הישוב וחיזוק הבטחון. הפלסטינים עם אנשי הערים השכנות ערב ועבר הירדן, רבת עמון ויושבי השומרון ועוד, אשר חפצו אף הם בזכויות בירושלים⁶⁰, פעלו בכל דרך להחלשת העם ורפיון ידיהם. רבים מאנשי השמאל הישראלי חברו אף הם לפעולות האויב ולנתינת מורך בלב הבונים⁶¹.

האויבים פעלו בכל אמצעי החללמנסיונות ליצנות ושחוק פומביים⁶² ושכנעו על חוסר ההגיון בסברה, לפיה הערבים המקומיים יניחו להם בבנינם⁶³, עבור דרך זעקות "שלטון החוק"⁶⁴ וכלה בנסינות "השתלבות" כביכול בשיקום העיר, שנדחו בתקיפות ע"י הבונים⁶⁵.

גם בקרב היהודים העולים העשירים היו שנמנעו מלשאת בעול עבודת ה' ולסייע במלאכת הקודש⁶⁶. אפשר שהיו מפקפקים בתועלת מלאכה זו, ומסתמכים על נבואת זכריה - "ואני אהיה לה חומת אש סביב"⁶⁷, אותה הבינו כאילו באה לומר, כי אין לנו צורך בבנין של אבנים.

עלית מדרגה נרשמה כשהתקפות הערבים המילוליות השתדרגו לנסינות ביצוע פעילות טרור ורצח, מה שהפך את נסיון בנין העיר לסכנת נפשות מוחשית⁶⁸.

למרות הסיכון הממשי שהיה כרוך בבנין, לא חדלו הבונים ממלאכתם, כשפניהם למעלה בתפילה, וידיהם אוחזות כלי מלחמה⁶⁹. אברכי משי שקדנים ועמלי תורה מתוך הדחק העמידו עצמם בלוע הארי, כשהם הופכים עצמם לפועלי בנין כשנשקם חגור במתניהם, וחבריהם חסידים ואנשי מעשה מוגונים בגופם ובכלי מלחמה שבידיהם על הפועלים בוני העיר מיד חילות יושבי הארץ הבאים עליהם מזוינים⁷⁰. כך פעלו ללא הפוגה בבניה מהשכם בבוקר ועד ליל⁷¹, כשאף בלילות אינם זונחים לרגע את נשקם מידיהם ועומדים על המשמר מיד מבקשי נפשם. בעוז רוחם ללא פחד וללא מורא נצבו מעטים מול רבים, כשהם רואים במלחמתם זו מלחמה על חיי בניהם ובני ביתם⁷², ומשימים בטחונם באלוקי השמים⁷³.

יצוין, כי באותם הימים, מערכת הביטחון כולה - החל מהפיקוד המדיני העליון ועד מפקדי השטח - הייתה נשלטת בידי יראי ה' מובהקים, ובשירות במשמר אזרחי זה לא היה משום פריצת גדר התבדלות מהרשעים, או משום חשש כלשהו להשפעה רוחנית שלילית.

עם ההתקדמות בהשלמת הבנין, פנו ראשי העם לעסוק ביישום רפורמה חברתית מקיפה, מיגור העסקה פוגענית ע"י טייקונים והתנהלות דורסנית של הבנקים וכרישי הנדל"ן, בטחון תזונתי לשכבות סוציו-אקונומיות נמוכות, הסדרי חוב נדיבים ותספורות בהסכמה לחדלי פרעון העוסקים בבנין הארץ⁷⁴ וכו' וכו', והכל ע"פ דעת גדולי התורה בדרכי החסד המשפט

והצדקה, כיאה לעם אלוקי אברהם⁷⁵.

נסינות ההתנכלות וההפחדה הלכו וגברו עם התחזקות הבנין והתעצמות המדינה החדשה⁷⁶, רשעים שבישראל⁷⁷ עם ארגוני השמאל שבאותו הדור⁷⁸ בעידוד "רבנים" מתחזים⁷⁹ וגורמים שונים הניזונים מתרומותיהם של אויבי ישראל עבור פעולות ההפחדה הציבורית היומיומית⁸⁰, פעלו להכניס מורך ורפיון בטענה כי לא כדאי הוא בנין ירושלים לסכן נפשות בעבורו, כשהם מרבים לספר בשבח ההנהגה הערבית המקומית וטובותיה⁸¹, אחדים מהמתחזים לאנשי שלום בוני העיר, טרחו בדאגה מזויפת לראשי הבונים, למען הסתרתם הזמנית בטענות בטחוניות שונות⁸², תוך תקווה שהדבר יביא להקפאה זמנית או לזק כלשהו למלאכת הבנין.

ברוך שמסר עולמו לשומרים, וגדולי מנהיגי ישראל אשר מפיהם אנו חיים, נחלצו לחזק את העם בכל עת רפיון לעמוד בעוז בעד עמנו ובעד ערי אלוקינו⁸³, וכך במסירות נפשם ובמאמצים אדירים יומם ולילה ללא הפוגה פעלו אבותינו את הבנין, לקומם חומות ירושלים ולשוב שבות ציון.

מעניין לציין, כי בדומה לחגיגת חנוכת מזבח שלמה⁸⁴ ומזבח זרובבל⁸⁵, שנחנכו בתקופת חגי תשרי ובקרבנות חג הסוכות, כך עם סיום שיקום העיר נחוגה ברוב עם שמחת חג הסוכות ברחובות ירושלים באופן שלא היה כמותו אלא בימי הכיבוש הראשונים בעלית עולי מצרים⁸⁶.

גם לאחר ביצור העיר והפיכתה לבירת ישראל ומקום קביעות אנשי הממשל, עדיין נחשבה ירושלים למקום סכנה. לשם שמירת המקום מן האויבים התנדבו כעשירית מיהודי הארץ להתישב בירושלים, בעוד שאר העם מברכים את הללו שנדבה רוחם להתגורר עם משפחותיהם במקום סכנה זה, לשם חיזוק היישוב בעיר הקודש ביד ישראל ושמירתו מיד האויב הערבי⁸⁷.

בעת ההיא, על-אף היות העם במצב הקרוי גאולה⁸⁸, לא הייתה גאולתם שלמה, ועדיין הייתה המעצמה העולמית שולטת בגופם ובממונם, ובצרה גדולה היו⁸⁹. וכך עם סיום חגיגות הבנין, פנו ראשי העם לתיקון העם בצום ובכני בדרכי התשובה לה, כשרבים מהמתבוללים שבים לחיק היהדות וראשי העם מצטרפים לעצומה הכוללת התחייבות לחזרה לשמירת המצוות. נחקקו חוקים האוסרים פתיחת חנויות בשבת מכל וכל⁹⁰, ועמהם חיזוק מצוות השביעית וכלל ענייני העבודה⁹¹.

גולת הכותרת של פעילות רוחנית זו, הייתה - ללא ספק - המלחמה הבלתי מתפשרת בנישואי תערובת, בדרכי נועם ובמקל חובלים, בקללות ובמריבות, בתחנונים, בתוכחות ובנידוים, ובכך הועמד העם בטהרתו ואין בן נכר בתוכם⁹².

זכרה להם אלוקינו לטובה! ומי שענה לזרובבל ויהושע, לעזרא ולנחמיה - הוא יעננו וישמיענו ברחמי שנית לעיני כל חי הן גאלתי אתכם אחרית כראשית להיות לכם לאלקים. ■

ר' עקיבא יוסף שלזינגר נולד בשנת תקצ"ח עוד בחייו של החתם סופר, אשר היה המוהל והסנדק שלו. כבר בשעת הברית מצאו סימנים לגדלותו של הרך הנולד. בזקנותו היה החת"ס מוסר את הפריעה לחתנו ר' דוד צבי עהרנפלד, והנה בזמן הברית נעלם חתנו מן השטח והוא נאלץ לפרוע בעצמו. בתום הברית הרים החתם סופר את ידו ואמר: 'ראוכי פרעתי בלי שהיתה לי ציפורן'. אליהו הנביא סייע בידי, ואין הקב"ה עושה נס בכדי, ובודאי יתקן ילד זה הרבה חרבות בישראל'.

למרות הרווחה בביתו, לא פנקו ההורים את ר' עקיבא יוסף. זקנו ר' יוסף שמואל זצ"ל היה נוהג להעירו בחצות הלילה ולהשכיבו על הרצפה, ובהחזיקו את פאותיו הוא אמר: 'לכל הפחות שיבכה בחצות, ישכב על הארץ בחצות'. ובאמת כל הימים לא עברה עליו חצות לילה בלי שיתאבל על ירושלים ועל גלות השכינה.

בגיל 11 הביאו אביו לפני הגאון בעל היכתב סופר' למבחן כדי שיכנס לשישיבה. הוא הצליח במבחן כאחד הבחורים הגדולים והתקבל לשישיבה. משעה זו למד בשישיבת היכתב סופר' עד גיל בר מצוה יחד עם הבחורים הגדולים, וגם עם אביו שישב אצל רבו. לאחר שהיה בר מצוה, שלחו אותו הוריו לשיבתו של הגאון בעל 'המחנה חיים' (ר' מייס סופר) מסאלפטר, שהיה באותו זמן רב בימרינג כדי לקיים בו את מה שאמרו חז"ל 'הווה גולה למקום תורה', שם שהה עשרה חודשים ונאלץ לעזוב את המקום בגלל שפרצה שם שריפה. לאחר מכן למד אצל המהר"ם שיק, ובגיל 15 עבר לניקלשבורג, לשיבתו של ר' שלמה קבעץ, בעל שו"ת 'חכמת שלמה', שהיה תלמיד מובהק לר' יחזקאל בנט זצ"ל. ר' שלמה חיבבו מאד והשתעשע בחידושיו, אך הוא נפטר לאחר חצי שנה בגיל 35 שנה בלבד.

תלמידו ר' שלמה קבעץ התאספו לאחר מותו והחליטו להמשיך את הסדרים בשישיבה כדי שהיא לא תתבטל. הם קבעו, שבכל שבת יאמר תלמיד אחר חידושי תורה בסוגיה שכולם יבחרו. היה זה ביום רביעי. לכן החליטו להתחיל את העברת השיעור בשבת הבאה כדי שיהיה זמן להכין את השיעור. אז קם ר' עקיבא יוסף והציע את עצמו כבר לשבת הזו לדרוש בפני התלמידים 'שלא תתבטל השישיבה אפילו שבת אחת'. הבחורים בחרו בסוגיה שידרוש, אחר כך החליפו אותה בסוגיה יותר קשה, אך למרות הכל מסר בבית המדרש שיעור בפלפול עצום, ונאם נאום חוצב להבות אש כנגד הנוהג לדרוש בשפה זרה, בהזכירו את צוואת החת"ס בעניין. הדבר היה לשיחת היום, ובמוצאי שבת קודש רצו טובי הקהל למנותו לרב עליהם במקום רבם שנפטר, אף החליטו להציע לו את בתו של אחד הנכבדים לאשה כדי שיוכל לשבת מיד על כסא הרבנות, והוא בן 16 שנים בלבד. כשהגיע הדבר לאזניו, קם וברח חזרה לפרשבורג מפני הרבנות, וחזר שוב לשיבתו הגדולה של היכתב סופר' שלמד בה קודם. הוא גם למד בצוואת והתרועע עם בנו השבט סופר', שהיה בן גילו.

הכתב סופר נתן לו 'סמיכה' בהיותו בן 19 שנים בלבד. לבסוף נשא לאשה את בתו הבכורה של ר' הלל קולומאיי, מאז חתונתו היה ר' עקיבא יוסף יד ימינו של חתנו, וידו לא זזה מתוך ידו. תחילה כיהן ר' הלל ברבנות בעיר סיקס בהונגריה, ור' עקיבא יוסף ניהל שם ישיבה גדולה והרביץ תורה לתלמידים. לאחמ"כ עבר ר' הלל לקולומייא אשר בגליציה, שם התבקש ר' עקיבא יוסף לעזור לו בניהול הישיבה ולשמש ראש אב בית דין. ר' עקיבא יוסף הסכים לעזור לו בניהול הישיבה, אך

התנגד לכך שימנוהו למנהל באופן רשמי. **כשבאו** נכבדי העיר אונטרדאם בהונגריה להציע לר' עקיבא יוסף את הרבנות בעיר זו, לא הרשה לו חותנו לקבל את הרבנות, כיון שהיה יד ימינו בניהול הישיבה. גם ר' עקיבא יוסף מאס ברבנות כדרכו.

בעקבות התגברות תנועת הרפורמה בהונגריה הגה ר' עקיבא יוסף את הרעיון לייסד חברה בשם

מעל"ה. ראשי תיבות מחזירי עטרה ליושנה הקדושה שמטרתה היתה אז לארגן את היהדות האורתודוקסית ולחזקה מפני הנהגים אחרי ההשכלה, מעין תנועת 'אגודת ישראל' של הדור הבא. 'לעשות כינוס לצדיקים ולחבר ישראל זה לזה למען איש את רעהו יעוררו ולאחיו יאמר חזק' ('כולל הענינים' פמח דבר, דבר 6).

בשנת תרכ"ה הוציא ר' עקיבא יוסף את ספרו העיקרי, שעל שמו הוא נקרא: 'הלב העברי', אשר נועד לעמוד בפרץ כנגד ההשכלה והרפורמה. הספר התקבל בברכה רבה בעולם היהודי. ההמונים פשטו עליו כצמאים במדבר אשר מצאו מים חיים, וכטובעים שמצאו עוגן הצלה. הוא הודפס לאלפים מספר פעמים והגיע למרחקים. הוא נפוץ במהירות, ואף לרוסיה הגיע, אף כי חוקי הצנזורה ברוסיה לא התירו להפיצו.

הגר"א שר זצ"ל, ראש ישיבת סלבודקא, העיד על עצמו, כי ניצל בעקבות הספר 'הלב העברי'. הוא התכונן בבחרותו להיכנס לאוניברסיטה, וכבר נסע מהישיבה לאחת האוניברסיטאות ברוסיה. בדרך ראה את הספר 'הלב העברי', הציץ בו, לבבו נמשך אחר דבריו הקדושים, ומיד החליט לחזור לשישיבה.

למרות כל מאמציו של ר' עקיבא יוסף, המשיך המצב הרוחני בגולה להתדרדר, וכאשר ראה ר' עקיבא יוסף כי גם תכנית 'המעל"ה' שלו אינה יוצאת לפועל, חיפש מקום אליו לא תגיע ידה הארוכה של ההשכלה, והוא יוכל לשמש מסתור והצלה ליהדות הנאמנה. הוא לא מצא מקום מתאים לכך יותר מאשר 'ארץ ישראל'.

ר' עקיבא יוסף החל משתוקק יותר ויותר לעלייה לא"י. על-מנת להכריע סופית בעניין, נסע לחלות את פני הצדיק מצאנו, בעל ה'דברי חיים' זצ"ל, ולשטוח בפניו את ספקותיו.

הרבי מצאנו קרבו מאד, ובשבת קודש בעת הזמירות, כאשר ר' עקיבא יוסף ישב קרוב אליו והגיעו לפיסקה: 'כל שומר שבת כדת מחללו...',

צוה הרבי להפסיק והחל לשורר לבדו. הוא שמ אז את ידו על ראשו של ר' עקיבא יוסף, דפק על מצחו ואמר: 'הן הכשר חיבת קודש גורלו'. ר' עקיבא יוסף נשאר המום. שנים רבות לאחמ"כ סיפר לבני ביתו שהוא עדיין מרגיש את הנקישות על מצחו.

'**חיבת** קודש גורלו', התנגנו בראשו מילות אלו, ואז גמר בליבו לעלות לא"י. הוא ראה בכך אות ברור מן השמים. רוח ה' החלה אז לפעום בו: 'עלה לארץ ישראל', והוא שמע את הקול הזה בחלום ובהקיץ. אולם עדיין לא העז לספר זאת לחותנו ר' הלל זצ"ל. והנה הגיע ליל הסדר, כל המשפחה הסבה לשולחן הסדר יחד עם הסבא ר' הלל זצ"ל. לפתע פנה ר' הלל בשאלה לבניו: 'מי מכם מוכן לנסוע לארץ ישראל'. מיד נענו ר' עקיבא יוסף וזוגתו מרת ליבע, בתו של ר' הלל - 'אנחנו מוכנים'. ר' הלל היה מרוצה מאד והסכים להושיט להם את עזרתו. הוא נתן בידיהם מכתב המלצה, וכך עשו גם ר' מנחם א"ש ור' צבי מליסקא. במכתבי ההמלצה בקשו הרבנים הנ"ל מכולם לתת להם 'מעמדות' בשבתם בארץ ישראל.

ר' עקיבא יוסף הכין את הכל, ובדרכו נסע להיפרד מבעל הייטב לב' שישב בסיגעט. בעל הייטב לב' מסאטמר כבדו מאד, אך החל להניעו מהנסיעה באומר:

'מה עושה לנו, יאמין לי כי אני אוכל לומר תירוץ על קושיית תוס' ולומר אגדה. אך אם בא דבר הנוגע לשער בת רבים אין לנו יד ופה כמוהו. מה עושה לנו, מה חסר לו, אם רוצה רבנות אני אתן לו כרצונו... והזכיר שלושה או ארבעה מקומות שיבחר. כאשר שמע שר' עקיבא יוסף אינו מתכוון לשמוע בקולו, נתן פקודה כי מי שמסייע לו לנסוע לארץ ישראל כאילו מחזיק לעובר עבירה. ר' עקיבא יוסף נאלץ אז לברוח משם דרך שבע הקהילות 'לרכב בהרים על סוסים' כלשונו, כדי לעבור את הגבול. אך כשהגיע סוף סוף לק"ק בעטלאן לאחר הדרשה שכיבדו אותו בה בשבת קודש, הגיעו אליו ראשי הקהילה עם כתב רבנות וביקשו לקבלו לרב בקהילה זו.

ר' עקיבא יוסף ענה להם אז: 'כבר כתבתי תנאים עם כלה אחרת, היא ארץ ישראל, לא אוכל לביישה'. אך האנשים לא נחו ולא שקטו, וכשהגיע לקלויזנבורג, שלחו התושבים מברק לר' הלל חמיו, והוא הורה לו לשוב מיד לקולומיי.

באין ברירה חזר ר' עקיבא יוסף לקולומיי ואמר לחמיו דברים מעין אלו: 'בסדר גמור, אומר לבעל החלום שלי שיניח לי ויפנה לכבודי'. מאז כפעם בפעם בא אליו חמיו בבוקר וצעק 'סע לארץ ישראל, אין לי מנוחה בלילה'. אך אז כבר היה מאוחר החורף היה בעיצומו ואי אפשר היה לצאת. כך נמשך הדבר עד אחר הפסח, אז שוב הגיש לו חמיו את מלוא העזרה, ור' עקיבא יוסף הכין את עצמו ובניו ביתו לנסיעה [יש לציין, שכאשר כבר ישב ר' עקיבא יוסף בארץ נתן לו בעל הייטב לב' זצ"ל מכתב הסכמה ועידוד לקנות נחלאות ולהקים מושבות בארץ הקודש על טהרת הקודש, המכתב מצוי בידי בני המשפחה].

בראשית שנת תר"ל, כשהוא בן 32 שנה בלבד, החל ר' עקיבא יוסף בהכנות לנסיעה. מרוב כיסופיו לא י"א חשב כיצד יפרנס את ביתו, אלא קם ועלה.

כבר בערב ש"ק פרשת נחמו באותה שנה דרכו רגליו בשערי ירושלים עיר הקודש, ובדירה קטנה ששכר מערבים בקרבת הר הבית צמוד לכותל המערבי השתכן הגאון. הוא יסד לו שם בית מדרש קטן שפתחו מול הר הבית, בו התבודד רוב הימים, מקונן על חורבן המקדש והגלות, עורך תיקון חצות כל לילה ובערבי שבתות תקע בשופר מול מקום המקדש כדי לעורר רחמי שמים ולקרוב את הגאולה. ■